

DEMOKRATIA OSAKSI ARKEA

Selvitys yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä nuorten aikuisten elämässä

Kirsi Hantula, Heikki Lauha, Rosa-Maria Mäkelä ja Jukka Vahti

© Sitra 2024

Sitran selvityksiä 238

Demokratia osaksi arkea

Selvitys yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä nuorten aikuisten elämässä

Sitran työryhmä: Kirsi Hantula, Jonna Heliskoski, Heikki Lauha, Rosa-Maria Mäkelä, Krista Takkinen ja Jukka Vahti

Tutkimushaastattelut, kyselytutkimuksen suunnittelu ja aineistoanalyysin ensimmäinen vaihe: Miltton

Kyselytutkimuksen toteutus: Kantar Public

Kansi: Aino Aittasalo

Taitto, kuvat ja taulukot: PunaMusta Oy

ISBN 978-952-347-360-7 (PDF) www.sitra.fi

ISSN 1796-7112 (verkkajulkaisu)

SITRAN SELVITYKSIÄ -sarjassa julkaistaan Sitran tulevaisuustyön ja kokeilujen tuloksia.

Sisällys

Esipuhe	5
Tiivistelmä	6
Sammanfattning	7
Summary	8
1 Tarvitsemme lisää ymmärrystä nuorista aikuisista yhteiskunnallisina osallistujina	9
Tutkimusmenetelmä	10
2 Yhteiskunnallisen osallistumisen kolme kehää	11
3 Lähes kaikki nuoret aikuiset osallistuvat yhteiskunnallisesti jollakin tavalla	13
Ikäluokkien välillä ei merkittäviä eroja kaikessa yhteiskunnallisessa osallistumisessa	14
Moni nuori aikuinen haluaisi osallistua enemmän	15
Suorasta kansalaisvaikuttamisesta on tullut valtavirtaa	18
Osallistumiseen ja osallistumattomuuteen vaikuttavat monet seikat	19
4 Yleisimmät osallistumisen esteet	22
Riitojen ja häirinnän pelko vähentää halukkuutta osallistua	23
Nuoret aikuiset epäilevät vanhempaa aikuisväestöä useammin omaa tietämystään	24
Ihannoitu kuva vaikuttajasta lannistaa	25
Huoli liiallisesta vastuumäärästä kuormittaa erityisesti nuorimpia aikuisia	26
Osallistuminen tuntuu nuorten aikuisten mielestä monimutkaisemmalta	28
5 Yleisimmät osallistumisen kannusteet	31
Sosiaalisten kannustimien merkitys korostuu nuorten aikuisten keskuudessa	32
Pelkkä osallistumisen digitalisoiminen ei vielä riitä	34
Nuoret aikuiset toivovat useammin apua toiminnassa alkuun pääsyyn	36
Henkilökohtaisen hyödyn kokemus kannustaa nuoria aikuisia enemmän	37

6 Johtopäätökset ja suositukset	40
Haaste 1: Nuoret aikuiset eivät luota osallistumiskykyihinsä	41
Haaste 2: Yhteiskunnallisen osallistumisen maailma ei näytä nuorista aikuisista houkuttevalta	42
Haaste 3: Nuoret aikuiset kaipaavat lisää kannustimia ja omaa yhteisöä	43
Haaste 4: Nuorten aikuisten kiinnostusta perinteisiin vaikuttamisen tapoihin ei osata hyödyntää riittävästi	44
Lähteet	46

Esipuhe

Viime vuosina huoli demokratian elintilasta maailmassa on kasvanut nopeasti. Suomessa demokratia voi vielä kansainvälisissä vertailuissa suhteellisen hyvin, mutta huolta ovat meilläkin herättäneet muun muassa yhteiskunnallisen osallistumisen yhä voimakkaampi ”kasautuminen” harvoille superaktiiveille, suomalaisten kokemus vaikutusmahdollisuuksiensa vähäisyydestä sekä nuorten muita ikäluokkia heikompi osallistuminen. Toisaalta Sitran vuonna 2022 julkaiseman kyselytutkimuksen mukaan yli puoli miljoonaa suomalaista haluaisi osallistua enemmän yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, jos se olisi helpompaa.

Yhteiskunnalliseen osallistumiseen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan äänestysprosenttien ohella yleensä erilaisten kyselytutkimusten avulla. Niissä ihmisiä profiloidaan usein sen perusteella, miten heidän osallistumisensa kytkeytyy johonkin edustuksellisen ja institutionaalisen päätöksenteon prosessiin.

Tässä selvityksessä tavoitteeksi otettiin aiemman tiedon täydentäminen havainnoimalla osallistumisen esteitä läheltä – arjen tasolta. Näin siksi, että demokratiaa ja yhteiskunnallista osallistumista ei tule tarkastella ikään kuin muusta elämästä erillisinä saarekkeina, joissa käväistään esimerkiksi äänestämässä silloin, jos aikaa ja intoa sattuu riittämään. Oletuksena oli, että tukeaksemme esimerkiksi nuorempien ikäluokkien osallistumista, meidän tulee ymmärtää paremmin heidän omakohtaisia kokemuksiaan ja näkemyksiään vaikuttamisesta.

Selvitys osoitti, että seminaaripuheissa esitetyt vetoamukset demokratian ja osallisuuden puolustamiseksi ja uudistamiseksi eivät riitä. Niiden lisäksi tarvitaan demokraattisten arvojen ja käytäntöjen tunnistamista ja arvostamista arjessa. Lisäksi tarvittaisiin kansallisten toimien työkalupakki, jolla voitaisiin tukea eri-ikäisten ja eri elämäntilanteissa olevien kansalaisten osallistumiskykyä ja -halua eri keinoilla. Näitä keinoja on hahmoteltu selvityksen lopussa.

Tämän selvityksen huomiot on tarkoitettu paitsi suomalaista demokradiapolitiikkaa ja -toimia linjaaville päättäjille myös käytännön demokradiakasvatustyötä nuorten arjessa tekeville sivistys- ja nuorisotyön ammattilaisille, järjestötyöntekijöille sekä vapaaehtoisille, jotka ovat kiinnostuneita edistämään demokraattista elämäntapaa ja kulttuuria. Heille suosittelemme myös toista Sitran julkaisua, Demokraattisten kohtaamisten käsikirjaa.

Suomalainen demokratia elää ja uudistuu ajassa vain, jos aina uudet sukupolvet kokevat sen omakseen. Tämän takia Sitran Demokratia ja osallisuus -teeman tavoitteena on etsiä ratkaisuja yhteiskunnallisen osallisuuden ja luottamuksen vahvistamiseksi sekä uusien teknologioiden hyödyntämiseksi.

Lämpimät kiitokset julkaisun tuottajalle ja pääasialliselle kirjoittajalle Kirsi Hantulalle, Sitran muulle työryhmälle, tutkimuskumppani Milttonille sekä selvityksen suosituksia kommentoineille asiantuntijoille.

Helsingissä 5.1.2024

Veera Heinonen

Demokratia ja osallisuus -teeman johtaja, Sitra

Tiivistelmä

Tässä selvityksessä kartoitetaan 20–30-vuotiaiden ja yli 30-vuotiaiden suomalaisten kokemuksia yhteiskunnallisesta osallistumisesta.

Aihetta lähestytään kahdesta näkökulmasta. Tekstissä tarkastellaan, miten aktiivisesti eri ikäryhmiin kuuluvat suomalaiset osallistuvat yhteiskunnallisesti eri yhteyksissä. Vastaavanlaisia tutkimuksia ovat julkaisseet myös muut tahot. Vähemmän tutkimuksia on sen sijaan tehty eri ikäryhmiä edustavien suomalaisten kokemista yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä ja kannustimista. Tässä selvityksessä keskitytään erityisesti tähän näkökulmaan.

Osallistumisen esteitä ja kannustimia tarkastellaan selvityksessä kolmella yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä. Ensimmäisellä kehällä osallistutaan lapsiin, kotiin, harrastuksiin työpaikkaan tai opintoihin liittyvissä yhteyksissä, esimerkiksi taloyhtiön hallituksessa tai opiskelualan ainejärjestössä. Toinen kehä kattaa toiminnan kansalaisyhteiskunnan tasolla, esimerkiksi järjestöissä tai löyhemmissä kansalaisliikkeissä. Kolmannelle kehälle kuuluvat äänestämisen ja muu vaikuttaminen erilaisten vakiintuneiden demokraattisten instituutioiden välityksellä. Sille sijoittuvat myös osallistavan demokratian keinot, joista kenties tutuimpia ovat kuntien järjestämät kuulemistilaisuudet ja osallistava budjetointi.

Selvityksen tulokset tuovat esiin sekä yhtäläisyyksiä että eroja 20–30-vuotiaiden ja yli 30-vuotiaiden kokemissa osallistumisesteissä ja -kannustimissa. Esimerkiksi konfliktien, riitojen tai häirinnän pelko tunnistetaan yhteiskunnallisen osallistumisen esteeksi kaikissa ikäryhmissä. Eniten tämä estää osallistumista kehällä 2. Selvityksessä 16 prosenttia vastaajista ilmoitti, että konfliktien ja riitojen pelko on estänyt osallistumista tällä kehällä viime vuosina.

Selvityksen kiinnostavimmat havainnot liittyvät kuitenkin eroihin, joita 20–30-vuotiaiden ja yli 30-vuotiaiden välille muodostuu, kun vertaillaan heidän kokemiaan yhteiskunnallisen osallistumisen esteitä. Tulokset osoittavat 20–30-vuotiaiden epäilevän enemmän omaa osaamistaan ja tietämystään ja uskovan useammin, että heiltä puuttuu yhteiskunnallisessa osallistumisessa tarvittavia ominaisuuksia. Osallistuminen tuntuu nuorista aikuisista myös kuormittavammalta ja monimutkaisemmalta ja huoli siitä, että joutuu kantamaan liikaa vastuuta, muodostuu heille useammin osallistumisen esteeksi.

Tulokset ovat yhdenmukaisia kaikilla kolmella tutkitulla yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä, vaikka osa 20–30-vuotiaiden kokemista osallistumisen esteistä korostuukin enemmän jollakin tietyllä kehällä. Huomiot kannustavat pohtimaan, miten erilaiset yhteiskunnalliset instituutiot voisivat vahvistaa 20–30-vuotiaiden, ja heitä nuorempienkin, luottamusta siihen, että yhteiskunnallinen osallistuminen ei ole liian vaikeaa eikä kuormittavaa ja että he riittävät omana itsenään.

Selvitys pohjautuu aineistoon, joka kerättiin keväällä ja kesällä 2023. Aineisto koostuu 15 nuoren aikuisen syvähaastattelusta sekä laajan kyselytutkimuksen tuloksista. Kansallisessa verkkopaneelissa toteutettuun kyselyyn vastasi 1840 iältään 18–79-vuotiasta suomalaisaikuista.

Sammanfattning

I den här utredningen kartläggs 20–30 år och över 30 år gamla finländares erfarenhet av delaktighet i samhället.

Vi närmar oss ämnet ur två perspektiv. I texten granskas hur aktivt finländare i olika åldersgrupper deltar i olika sammanhang i samhället. Andra aktörer har också publicerat motsvarande undersökning. Däremot har man gjort färre undersökningar av hur finländare i olika åldersgrupper upplever hinder för och uppmuntran till delaktighet i samhället. I den här utredningen fokuserar vi särskilt på detta perspektiv.

I den här utredningen granskas hinder för och uppmuntran till delaktighet inom tre delar av delaktighet i samhället. I den första delen är vi delaktiga i sammanhang som rör barn, hemmet, fritidsaktiviteter, arbetsplatsen, eller studier, till exempel i bostadsaktiebolagets styrelse eller i en ämnesförening inom studiebranschen. Den andra delen omfattar verksamhet på medborgarsamhällsnivå, till exempel i organisationer eller lösare medborgarrörelser. Till den tredje delen hör att rösta och på annat sätt påverka genom olika etablerade demokratiska institutioner. Här ingår också metoder för deltagardemokrati, av vilka de mest kända kanske är samråd ordnade av kommunerna och deltagande budgetering.

Utredningens resultat lyfter fram både likheter och skillnader vad gäller de hinder för och den uppmuntran till delaktighet som personer i åldern 20–30 år och över 30 år upplever. I alla åldersgrupper identifieras till exempel rädslan för konflikter, gräl eller trakasserier som ett hinder för delaktighet i samhället. Mest utgör detta ett hinder för delaktighet i del 2. I utredningen meddelande 16 procent av respondenterna att rädslan för konflikter och gräl har hindrat dem att delta i denna del under de senaste åren.

De intressantaste observationerna i utredningen hör ändå samman med de skillnader som förekommer mellan 20–30-åringarna och personer över 30 år när man jämför vilka hinder de har upplevt för delaktighet i samhället. Resultaten visar att 20–30-åringarna tvivlar mer på sitt eget kunnande och vetande och tror oftare att de saknar de egenskaper som behövs för delaktighet i samhället. Unga vuxna upplever också delaktighet som mer belastande och mer invecklat och de oroar sig för att de ska bli tvungna att ta alltför mycket ansvar, vilket oftare blir ett hinder för deras delaktighet.

Resultaten är enhetliga inom alla undersökta delar av delaktighet i samhället, även om en del av de hinder för delaktighet som 20–30-åringarna upplever betonas lite mer i någon viss del. Observationerna sporrar oss till att fundera på hur olika samhällseliga institutioner skulle kunna öka 20–30-åringarnas, och även yngres, förlitan på att delaktighet i samhället inte är något alltför svårt eller belastande och att de räcker till som de är.

Utredningen baseras på material som har insamlats under våren och sommaren 2023. Materialet består av djupgående intervjuer med 15 unga vuxna och resultaten från en omfattande enkätundersökning. Den enkät som genomfördes i en nationell webbpanel besvarades av 1 840 finländska vuxna i åldern 18–79 år.

Summary

This study surveys the experiences of Finns between 20 and 30 years of age and those over 30, with regard to social participation.

The topic is approached from two perspectives. The study examines how actively Finns of different age groups participate in society in different contexts. Similar studies have also been published on this topic, but less on the obstacles and incentives to social participation experienced by Finns of different age groups. This study focuses specifically on this aspect.

The study examines the obstacles and incentives to participation in three spheres of social participation. In the first sphere, participation takes place in contexts related to children, the home, hobbies, work or study, such as participation on the board of a housing company or a student association. The second sphere covers activities at the level of civil society, such as non-governmental organisations or more loosely formed civic movements. Voting and influencing through other established democratic institutions belong to the third sphere. It also includes forms of participatory democracy, the best known of which are municipal consultations and participatory budgeting.

The results of the study highlight both similarities and differences in the obstacles and incentives to participation experienced by 20–30-year-olds and those over 30. For example, fear of conflict, disagreement or harassment is identified as a barrier to participation across all age groups. This barrier to participation is the greatest in the second sphere. In the survey, 16 per cent of respondents said that fear of conflict and disagreement had prevented them from participating in this sphere in recent years.

However, the most interesting findings of the survey relate to the differences between 20–30-year-olds and people over 30, when comparing their experiences of obstacles to social participation. The results show that 20–30-year-olds have more doubts about their own skills and knowledge and are more likely to believe that they lack the necessary attributes for social participation. Young adults also find participation more stressful and complicated, and the worry that they will have to take on too much responsibility is more likely to become an obstacle to participation.

The results were consistent across all three spheres of social participation, even though some of the obstacles experienced by 20–30-year-olds were more pronounced in particular spheres. The findings raise questions about how different social institutions could strengthen the confidence among 20–30-year-olds, and even younger people, that social participation is not too difficult or onerous and that they are good enough as they are.

The study is based on data collected in the spring and summer of 2023, including in-depth interviews with 15 young adults in addition to the results of an extensive research survey. The survey was conducted through a national online panel and received a total of 1,840 responses from Finns aged 18–79.

1 Tarvitsemme lisää ymmärrystä nuorista aikuisista yhteiskunnallisina osallistujina

Tietämys 20–30-vuotiaiden nuorten aikuisten kokemista yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä on liian vähäistä.

Julkisuudessa käytyä keskustelua suomalaisten nuorten aikuisten yhteiskunnallisesta osallistumisesta värittää usein huolipuhe siitä, että nuoret aikuiset eivät enää osallistu riittävän aktiivisesti. Tällöin mittatikkuna käytetään tavallisesti äänestysaktiivisuutta, joka onkin nuorten aikuisten keskuudessa selvästi alempi kuin muulla aikuisväestöllä Suomessa. Huolta kannetaan myös siitä, ovatko nuoret aikuiset irtautumassa perinteisestä yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavista, kuten puolueista tai järjestöistä.

Näkökohdat eivät ole tuulesta temmattuja. Ne saavat tukea tutkimuksista, joissa poraudutaan nuorten aikuisten yhteiskunnallisesta osallistumisesta tapahtuneisiin muutoksiin (ks. esim. Borg & Kestilä-Kekkonen & Westinen 2015, 54; Pohjoismainen ministerineuvosto 2017).

Nämä havainnot eivät kuitenkaan muodosta koko kuvaa nuorten aikuisten yhteiskunnallisesta osallistumisesta. Viimeaikaisista tutkimuksista on löydettävissä myös positiivisempia viestejä.

Tutkimusten ansiosta tiedämme, että suomalaisnuorten kiinnostus yhteiskunnallisia teemoja kohtaan on vahvistunut viime vuosina. Ymmärrämme myös, että monet

nuoret aikuiset käyttävät nykyisin luontevasti perinteisempien yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapojen ohella muita vaikuttamisen keinoja. Moni nuori aikuinen kokee tänä päivänä voivansa vaikuttaa tehokkaimmin ostopäätöksensä kautta. Osallistua voi myös keskustelemalla poliittisista tai yhteiskunnallisista aiheista sosiaalisessa mediassa tai nettifoorumeilla. (Nuorisobarometri 2018.)

Myös tämä selvitys 20–30-vuotiaiden suomalaisten yhteiskunnallisesta osallistumisesta herättää ainakin varovaista toiveikkoutta. Se osoittaa, että hyvin suuri joukko nuorista suomalaisaikuisista ottaa osaa yhteiskunnalliseen toimintaan, kun näkökulmaa laajennetaan äänestysaktiivisuuden tarkastelusta muuhunkin yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Se näyttää myös, että monet 20–30-vuotiaisista haluaisivat osallistua yhteiskunnallisesti nykyistä aktiivisemmin.

Kaikkein keskeisimmäksi huomioksi selvityksessä nousee kuitenkin havainto, että yhteiskunnan eri instituutiot eivät kykene tänä päivänä tarjoamaan riittävästi oikeanlaista tukea nuorten aikuisten osallistumiseen. Johtopäätös perustuu tuloksiin, joita tutkimuksessa saatiin selvitettäessä 20–30-vuotiaiden kokemuksia yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä, joita he kohtavat erilaisissa yhteyksissä. Tulokset osoittivat, että nuoret aikuiset ovat yhteiskunnallisina osallistujina omintakeinen joukko, joka kokee osallistuessaan osin erilaisia esteitä kuin heitä vanhempi väestö.

Tulokset osoittivat, että nuoret aikuiset ovat yhteiskunnallisina osallistujina omintakeinen joukko, joka kokee osallistuessaan osin erilaisia esteitä kuin heitä vanhempi väestö.

Jotta nuorten aikuisten osallistumista kyettäisiin vahvistamaan, eri toimijoiden tulisi ymmärtää näitä esteitä nykyistä syvällisemmin ja tehdä systemaattisempaa työtä niiden purkamiseksi. Tämän selvityksen tavoitteena on lisätä tietoa keskeisimmistä 20–30-vuotiaiden kohtaamista yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä. Tekstissä tarkastellaan, millä tavoin 20–30-vuotiaat suomalaiset tänä päivänä osallistuvat yhteiskunnallisesti ja minkälaisien seikkojen he kokevat lisäävän tai vähentävän omaa osallistumishalukkuuttaan.

Selvityksen ulkopuolelle on rajattu yhteiskunnallisen osallistumisen muodot, joissa ihmiset vaikuttavat yksilöinä. Sen vuoksi tekstissä ei tarkastella esimerkiksi yksittäisiä kulutusvalintoja, vaan keskitytään pelkästään kollektiiviseen yhteiskunnalliseen toimintaan, jossa vaikutetaan osana jotenkin rajattua tai järjestäytynyttä joukkoa.

Suomalaisten nuorten aikuisten kohtaamia yhteiskunnallisen osallistumisen esteitä on selvitetty aikaisemmissakin tutkimuksissa, mutta silloin on usein keskitytty vain yhteen osallistumisen tapaan, esimerkiksi äänestämiseen (ks. esim. Lahtinen 2019). Tässä selvityksessä nuorten aikuisten kohtaamia osallistumisen esteitä tarkastellaan sen sijaan laajasti, kolmella yhteiskunnallisen toiminnan tasolla, joista kukin tarjoaa nuorille aikuisille erityyppisiä osallistumismahdollisuuksia.

Jaottelu kolmeen yhteiskunnallisen osallistumisen tasoon on tehty Sitrassa selvitystyön tueksi. Tekstissä näihin tasoihin viitataan termillä ”kehä”. Kehät eroavat toisistaan sen perusteella, miten lähellä yksilön arkista elämänpiiriä osallistuminen tapahtuu ja millaista osallistuminen on luonteeltaan. Osallistuminen kaikilla kehillä voi kuitenkin olla sekä digitaalista että fyysisen läsnäoloon perustuvaa toimintaa.

Tutkimusmenetelmä

Selvitystä varten tehty tutkimus toteutettiin kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmin keväällä ja kesällä 2023.

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa tehtiin henkilökohtaisia haastatteluja. Haastateltavana oli 15 eri puolella Suomea asuvaa 20–30-vuotiasta nuorta aikuista. Tutkimuksen toisessa vaiheessa toteutettiin kyselytutkimus kansallisessa verkkopaneelissa. 18–79-vuotiaille suomalaisille osoitettuun kyselyyn vastasi 1840 aikuista.

Kyselyn vastaukset analysoitiin käyttäen erilaisia tilastollisia menetelmiä. Käytetyt menetelmät valittiin tutkimuskysymysten ja aineiston asettamien reunaehtojen perusteella.

Selvityksen johtopäätökset ja suositukset perustuvat haastattelu- ja kyselyaineiston pohjalta tehtyihin havaintoihin.

2 Yhteiskunnallisen osallistumisen kolme kehää

Tässä selvityksessä suomalaisaikuisten yhteiskunnallista osallistumista tarkastellaan kolmella erillisellä osallistumisen kehällä. Kehät eroavat toisistaan sen perusteella, miten tiiviisti toiminta liittyy arkiseen elinympäristöön ja minkälaista toiminta niillä on.

Tämän jaottelun mukaisesti osallistumispaikat, jotka kytkeytyvät suoraan ihmisten arkeen, kuuluvat kehälle 1. Niissä osallistuminen tapahtuu yhteyksissä, jotka liittyvät kotiin, lapsiin, opintoihin, työpaikkaan tai harrastuksiin. Potentiaalinen osallistujajoukko kehän 1 toiminnassa on yleensä rajattu ja osallistujat toisilleen entuudestaan tuttuja. Toiminta keskittyy pitkälti käytännön asioiden hoitoon ja tehdyillä päätöksillä on yleensä suoria vaikutuksia osallistujajoukon omaan arkeen.

Toimintaan eri kehillä voi osallistua erisyistä, eikä ensisijaisena motiivina ole aina halu vaikuttaa.

Esimerkkejä tällaisesta osallistumisesta ovat toiminta taloyhtiön hallituksessa tai asukastoimikunnassa, lapsen päiväkodin tai koulun vanhempainyhdistyksessä, opiskelelualan ainejärjestössä tai työpaikan virkistystoimikunnassa. Tälle kehälle kuuluu myös esimerkiksi toiminta paikallisessa urheiluseurassa jonkintyyppisessä vastuuroolissa.

Kehällä 2 vaikutetaan kansalaisyhteiskunnan tasolla. Tällä tasolla osallistutaan esimerkiksi toimimalla vakiintuneessa etu- tai kansalaisjärjestössä, löyhemmässä kansalaisliikkeessä tai vaikkapa sosiaalisen median välityksellä organisoituneessa yhteisössä. Kehälle kuuluvat myös kansalaisaktiivisi ja muu suora kansalaisvaikuttaminen,

joista esimerkkejä ovat mielenosoitukseen tai boikottiin osallistuminen tai verkkovetoumuksen allekirjoittaminen. Kehän 2 toiminnassa potentiaalinen osallistujajoukko on yleensä laajempi kuin kehällä 1 ja vahvana osallistumismotiivina on yhteisen hyvän edistäminen ja muiden auttaminen.

Viimeisellä, kolmannella, kehällä osallistuminen kytkeytyy vakiintuneiden, demokraattisten instituutioiden toimintaan. Tavallisin tapa osallistua kehällä 3 on äänestää erilaisissa vaaleissa, mutta kehälle kuuluvat myös osallistavan demokratian keinot, kuten kuntien järjestämät kuulemistilaisuudet ja osallistava budjetointi, sekä kansalaisaloitteet. Niiden lisäksi kehällä 3 voi osallistua esimerkiksi vaikuttamalla poliittisesti puoluejärjestössä, nuoriso-, kirkko- tai kunnanvaltuustossa tai vaikkapa osuuskaupan edustajistossa. Potentiaalinen osallistujajoukko on tällä kehällä kaikkein laajin.

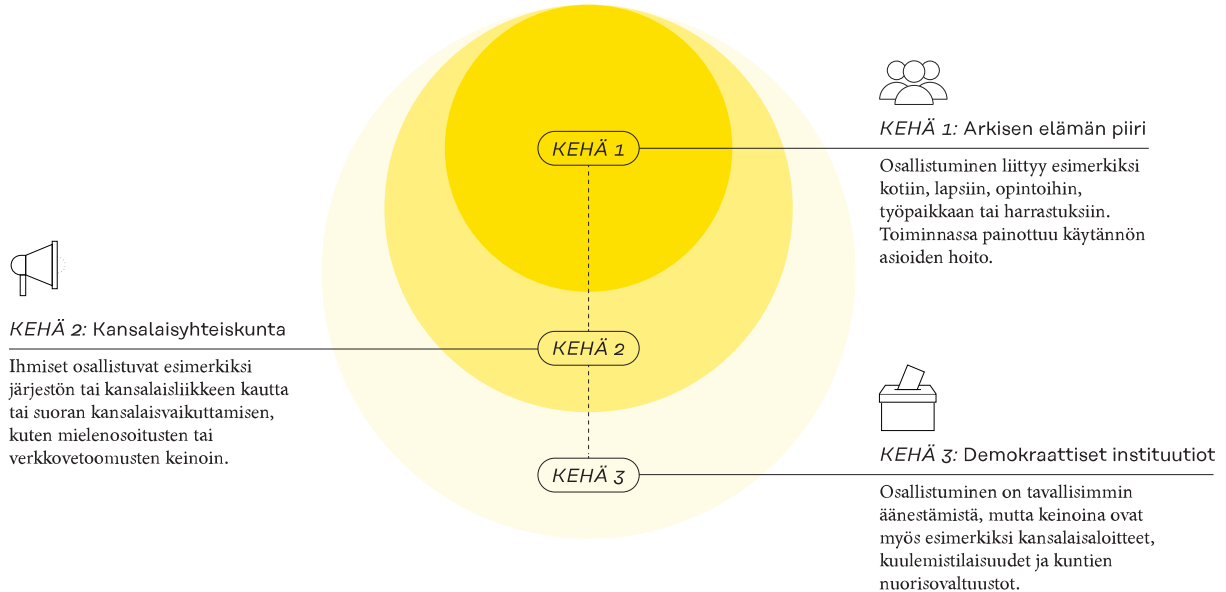
Selvitystä varten tehty jako erilaisiin yhteiskunnallisen osallistumisen kehiin on jossain määrin keinotekoinen, mutta se havainnollistaa erilaisten yhteiskunnallisen osallistumisen paikkojen erilaisia toimintatapoja. Jaottelu ohjaa myös kiinnittämään huomiota merkityksellisiin eroihin suomalaisten kokemissa osallistumisen esteissä eri kehillä.

Riippumatta siitä, millä kehällä tapahtuvaan toimintaan tekstissä viitataan, toiminnassa mukana olemisesta käytetään useimmiten termiä ”osallistua”. Sanavalinnalla

halutaan alleviivata, että yhteiskunnallinen toiminta voi olla hyvin moninaista riippuen kehästä, osallistumistavasta tai osallistujasta. Toimintaan eri kehillä voi osallistua eri syistä, eikä ensisijaisena motiivina ole aina

halu vaikuttaa. Osallistuminen yhteiskunnalliseen toimintaan ei myöskään automaattisesti takaa kokemusta siitä, että tulee aidosti kuulluksi ja huomioiduksi tai että pystyy todella vaikuttamaan tai muuttamaan asioita.

Kuva 1. Yhteiskunnallisen osallistumisen kehät

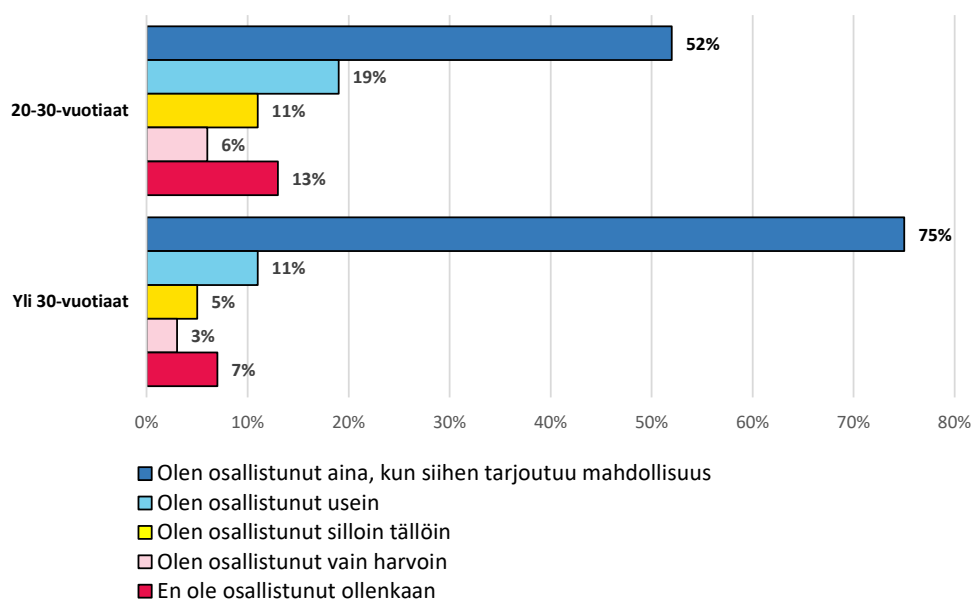
3 Lähes kaikki nuoret aikuiset osallistuvat yhteiskunnallisesti jollakin tavalla

Nuorten aikuisten muuta väestöä matalampi äänestysaktiivisuus ei kerro koko totuutta nuorista aikuisista yhteiskunnallisina osallistujina. Kun tarkasteluun otetaan myös muu yhteiskunnallinen osallistuminen, havaitaan, että nuoret aikuiset osallistuvat monipuolisesti eri yhteyksissä.

Nuorten aikuisten vähäisempi innokkuus käydä vaaliurnilla näkyy toki myös tässä selvityksessä. Vaikka 20–30-vuotiaatkin suomalaiset mieltävät äänestämisen yhä vahvasti kansalaisvelvollisuudeksi, heistä ainoastaan hieman yli puolet kertoo käyttäneensä viime vuosien aikana äänioikeuttaan aina, kun siihen on mahdollisuus. Yli 30-vuotiaiden suomalaisten keskuudessa vastaava osuus on 75 prosenttia.

Samankaltainen ero äänestysaktiivisuudessa on nähtävissä myös, kun tarkastellaan vähemmän aktiivisia äänestäjiä. Kyselytutkimuksen mukaan äänestämättä jättäneitä tai harvoin äänestäviä oli 20–30-vuotiaiden joukossa vajaa viidennes vastaajista, mikä on selvästi suurempi osuus kuin muun aikuisväestön keskuudessa.

Kuva 2. 20–30-vuotiaiden ja yli 30-vuotiaiden äänestysaktiivisuus viime vuosina

Selvityksen aikana tehdyissä haastatteluisissa esteeksi äänestämislle nuoret aikuiset nostivat esiin esimerkiksi kyynistymisen. Mikäli nuori aikuinen kokee, ettei omalla äänellä ole merkitystä itselle tärkeinä koettuihin asioihin, kiinnostus äänestämiseen saattaa hiipua. Esteenä voi olla myös kokemus siitä, ettei itsellä ole tarpeeksi tietoa, jotta voisi tehdä valistuneen äänestyspäätöksen. Esimerkiksi Jani, 30, ei ole koskaan äänestänyt EU-vaaleissa eikä äänestäisi, jos vaalit järjestettäisiin nyt.

Se [Euroopan parlamentin vaalit] on jotenkin tuntemattomampi. Sitä ehkä tutustuisi itsekin, jos olisi jotakin vaalikooneita tai sellaisia. Ei ole tullut perehdyttyä, että mitä teemoja eri ehdokkailla on EU-tasolla." (Jani, 30)

Ikäluokkien välillä ei merkittäviä eroja kaikessa yhteiskunnallisessa osallistumisessa

Jos yhteiskunnallista osallistumista arvioidaan laveammin kuin pelkän äänestämisen aktiivisuuden kautta, erot 20–30-vuotiaiden ja muiden ikäryhmien osallistumisaktiivis-

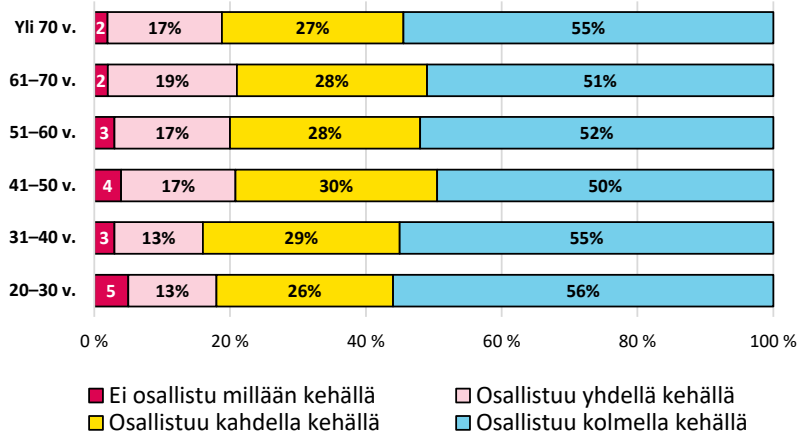
suudessa kuitenkin tasoittuvat selvästi. Asia käy ilmi, kun verrataan, kuinka monella yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä eri ikäryhmiä edustavat vastaajat ilmoittavat osallistuneensa viime vuosina.

Tuloksia tarkastellessa nähdään, että eri ikäryhmien välille ei muodostu osallistumisaktiivisuuden perusteella tilastollisesti merkitseviä eroja. Aktiivisesti osallistuvat vastaajat ovat ottaneet viime vuosien aikana osaa ainakin yhteen toimintaan kaikilla kolmella kehällä. Tämä ryhmä on kaikissa ikäluokissa lähes yhtä suuri, noin puolet vastaajista.

Tilastollisesti merkittäviä eroja ei synny myöskään, kun tarkastellaan, miten suuri joukko eri ikäryhmiä edustavista suomalaisista on osallistunut viime vuosien aikana vähintään yhdellä yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä. Tässä vertailussa aktiivisimpana ikäluokkana näyttäytyy vanhin, 70-vuotiaiden ja sitä vanhempien vastaajien ikäluokka, mutta 20–30-vuotiaistakin 95 prosenttia kertoo osallistuneensa viime vuosien aikana ainakin yhdellä kehällä.

Suomalaisten yhteiskunnallista osallistumisaktiivisuutta arvioitaessa on kuitenkin muistettava, että vähintään yhdellä kehällä viime vuosina osallistuneista suomalaisista kahdeksan prosenttia on osallistunut pelkästään toisinaan äänestämällä.

Kuva 3. Ikäryhmien välillä ei suuria eroja osallistumisaktiivisuudessa

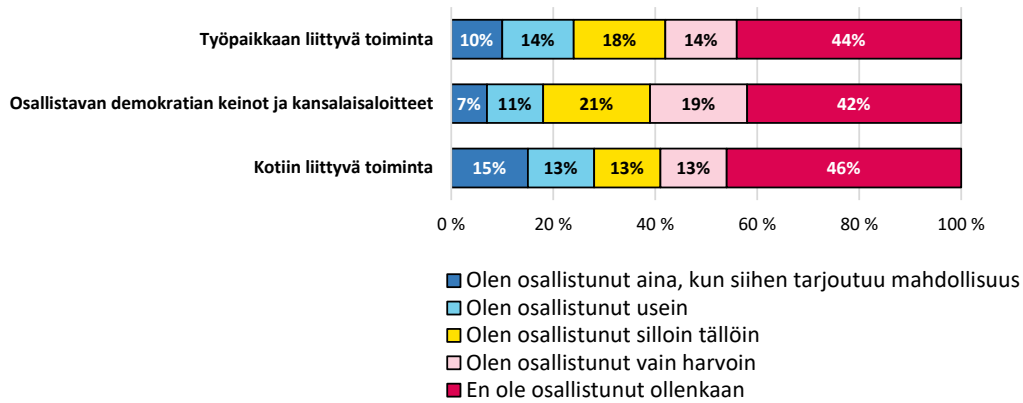
Äänestämisen lisäksi kyselyaineistosta nousee esiin myös joitakin muita yhteiskunnallisen osallistumisen muotoja, jotka tavoitavat laajasti suomalaisia monissa ikäluokissa.

Miltei 60 prosenttia vastaajista ilmoittaa, että on ottanut viime vuosina osaa osallistuvan demokratian toimintaan – esimerkiksi kotikuntansa osallistuvaan budjettiin tai kuulemistilaisuuksiin –, allekirjoittanut kansalaisaloitteen tai mahdollisesti osallistu-

nut molemmilla tavoilla. Aineiston perusteella ei voi päätellä tarkasti, mihin toimintaan tämä joukko suomalaisia on osallistunut.

Muut tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että varsinkin kansalaisaloitteiden allekirjoittamisesta on tullut Suomessa tavanomainen ja tunnettu tapa osallistua (Bäck & Serup Christensen 2019, 445; Jämisen et al. 2022).

Kuva 4. Suomalaisia laajimmin tavoittavia yhteiskunnallisen osallistumisen muotoja

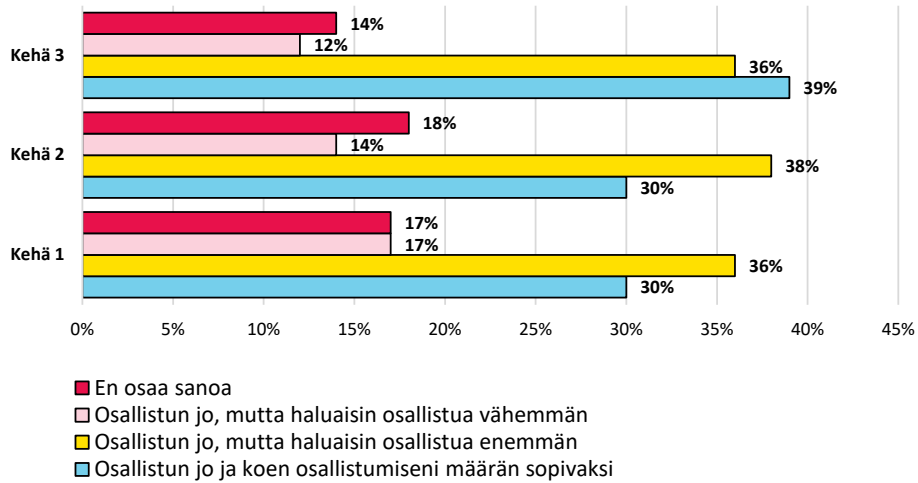
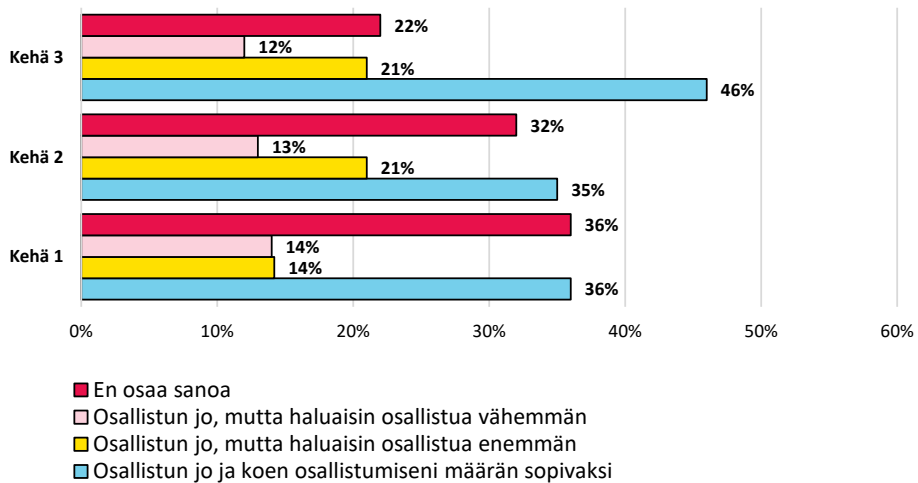
Toisena aktiivisen yhteiskunnallisen osallistumisen alueena kyselyssä korostuu arkinen – erityisesti työhön ja kotiin kytkeytyvä – elämämpiiri. Vastaajista selvästi yli puolet ilmoittaa osallistuneensa kotiinsa tai työpaikkaansa liittyvään kollektiiviseen toimintaan vähintään harvakseltaan viime vuosien aikana.

Tulokset herättävät pohtimaan, tunnistameko riittävän selvästi arkisten osallistumispaikkojen arvon tärkeinä matalan kynnyksen osallistumisareenoina vai voisimmeko hyödyntää niitä nykyistä enemmän, kun yhteiskunnallista osallistumista pyritään vahvista-

maan. Tutkimuksissahan on osoitettu, että yhteiskunnallinen osallistuminen yhtäällä voi rohkaista osallistumaan myös toisaalla (ks. esim. Tenojoki & Rantala & Löfström 2018).

Moni nuori aikuinen haluaisi osallistua enemmän

Yhteiskunnallista osallistumista koskevan kyselyaineiston tarkastelu tuo esiin joitakin keskeisiä eroja nuorten aikuisten ja vanhempien ikäluokkien välillä. Niistä merkittävin liittyy tulevaisuuden osallistumishalukkuuteen.

Kuva 5. Eri kehillä osallistuvien 20–30-vuotiaiden halukkuus osallistua jatkossa**Kuva 6. Eri kehillä osallistuvien yli 30-vuotiaiden halukkuus osallistua jatkossa**

Kyselyaineisto osoittaa, että 20–30-vuotiaat ovat kaikilla kolmella yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä muuta aikuisväestöä valmiimpia lisäämään osallistumistaan nykyisestä tasosta. Ero nuorten aikuisten ja heitä vanhempien vastaajien välillä tulee esiin, kun vertaillaan, miten suuri osa johonkin toimintaan jo osallistuvista vastaajista olisi halukas kasvattamaan osallistumistaan nykyisestä määrästä.

Vastaavanlaatuisia tuloksia saadaan, kun eri kehillä vertaillaan suomalaisia, jotka eivät ole osallistuneet viime vuosina, mutta haluaisivat osallistua jatkossa. Myös tässä ryhmässä nuoret aikuiset olisivat kaikilla yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä kiinnostuneempia kuin vanhempi aikuisväestö osallistumaan toimintaan tulevaisuudessa. On kuitenkin muistettava, että osallistumaan halukkaat muodostavat tässä jou-

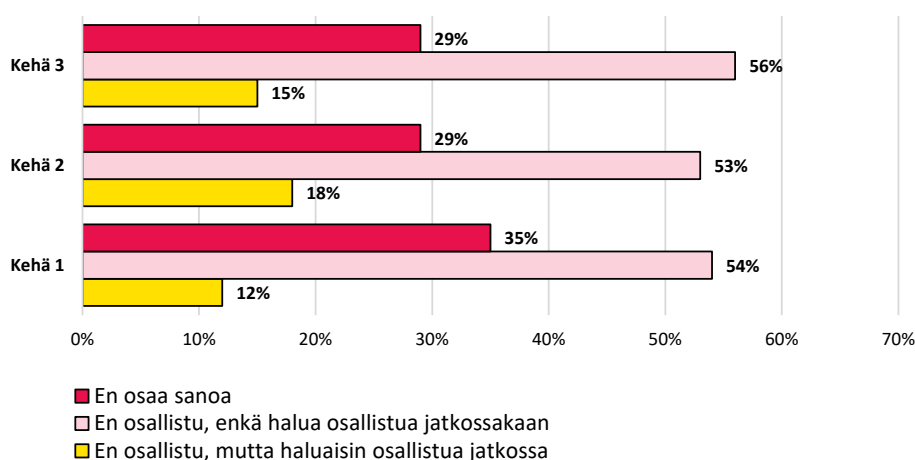

On kuitenkin muistettava, että osallistumaan halukkaat muodostavat kaikilla kolmella kehällä vain hyvin pienen ryhmän.

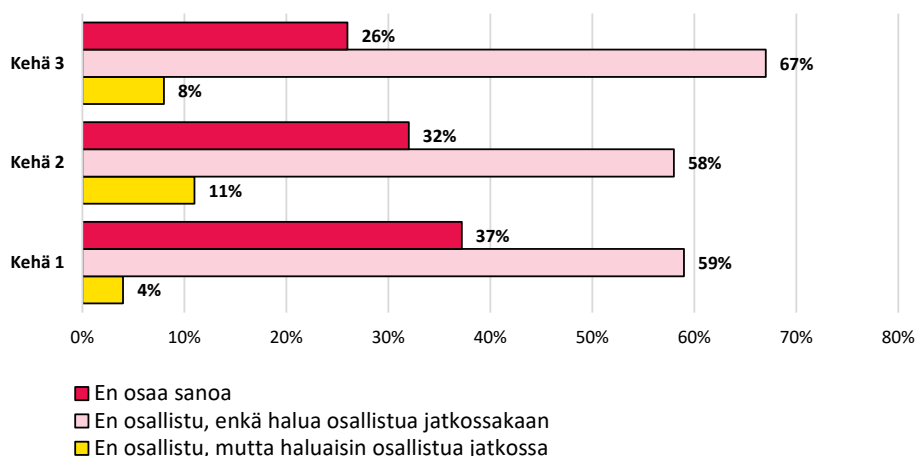
kossa kaikilla kolmella kehällä vain hyvin pienen ryhmän. Toimintaan osallistumattomista valtaosa ei halua osallistua jatkossakaan, olipa ikäluokka mikä tahansa.

Hienoisen poikkeuksen tässä mielessä muodostaa kuitenkin äänestäminen. Verrattaessa erilaisia yhteiskunnallisen osallistumisen tapoja sen suhteen, miten suuri osa tiettyyn toimintaan osallistumattomista haluaisi osallistua siihen jatkossa, huomataan, että äänestämisen herättää hiukan suurempaa kiinnostusta kuin muu osallistuminen yleensä.

Kuva 7. Eri kehillä passiivisten 20–30-vuotiaiden halukkuus osallistua jatkossa

Kuva 8. Eri kehillä passiivisten yli 30-vuotiaiden halukkuus osallistua jatkossa

Tulos on linjassa tutkimustulosten kanssa, jotka ovat osoittaneet suomalaisten – myös nuorten aikuisten – arvostavan yhä perinteisiä, institutionaalisia yhteiskunnallisen osallistumisen tapoja, varsinkin äänestämistä (ks. esim. Nuorisobarometri 2018).

Tutkimushaastatteluiden perusteella moni 20–30-vuotiaiden ikäluokkaan kuuluva kokee, että jos jättää äänestämättä, ei saa myöskään valittaa epäkohdista, koska asioita ei ole edes pyrkinyt muuttamaan.

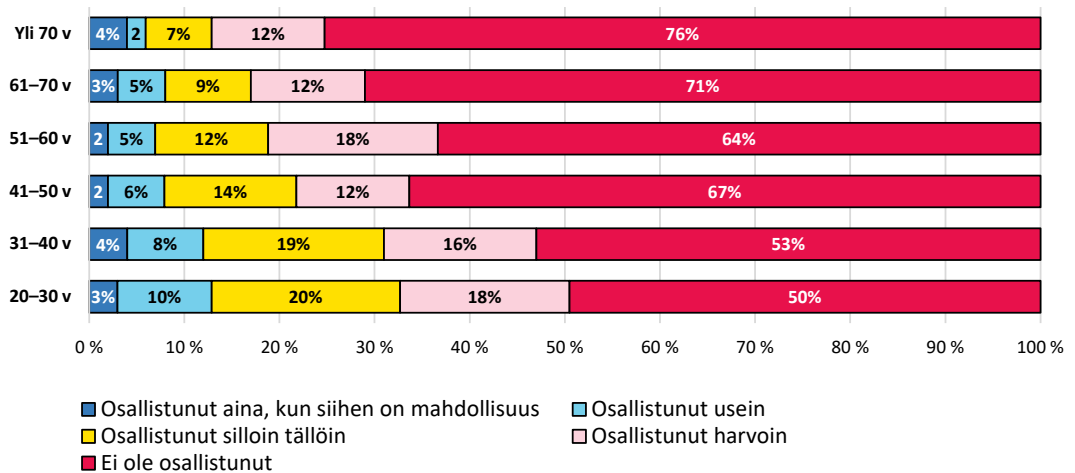
Suorasta kansalaisvaikuttamisesta on tullut valtavirtaa

Osallistumishalukkuuden ohella nuoremmat ja vanhemmat ikäluokat eroavat toisistaan myös suoran kansalaisvaikuttamisen keinojen käytössä. Kyselyssä suoran kansalaisvai-

kuttamisen piiriin luettiin esimerkiksi mielenosoitukset, vetoamukset tai boikotit.

Kyselyaineiston mukaan 40-vuotiaista ja sitä nuoremmista suomalaisaikuisista noin puolet on hyödyntänyt edes joskus viime vuosien aikana suoran kansalaisvaikuttamisen keinoja, kun taas vanhempien ikäluokkien keskuudessa vastaava osuus on vajaa kolmannes.

Kuva 9. Eri ikäluokkien osallistumisaktiivisuus suoran kansalaisvaikuttamisen osalta

Kyselyaineisto antaa kuitenkin viitteitä, että suora kansalaisvaikuttaminen voi olla valtavirtaistumassa myös vanhemman suomalaisväestön keskuudessa.

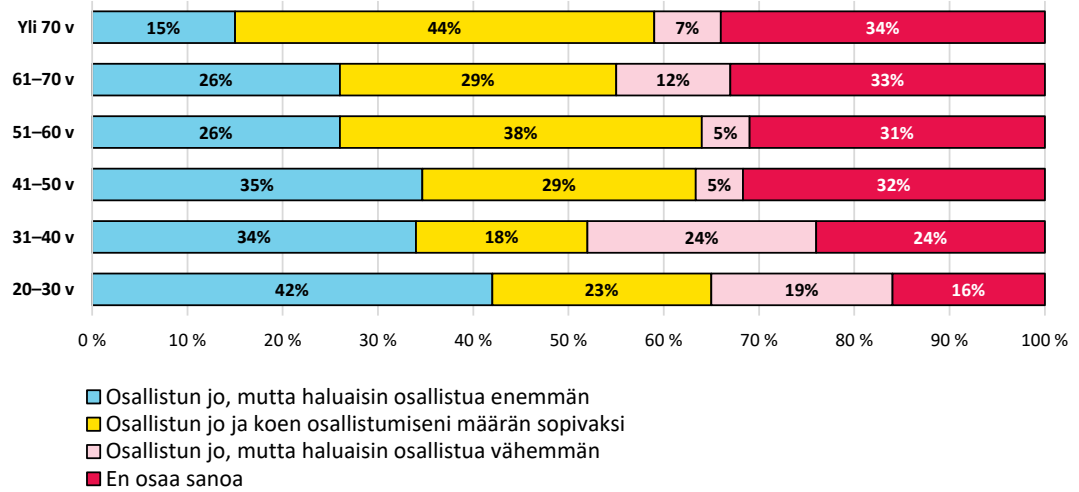
Samansuuntaisia tuloksia saadaan, kun tarkasteluun otetaan vastaajat, jotka eivät ole viime vuosina turvautuneet suoraan kansalaisvaikuttamiseen, ja selvitetään heidän halukkuuttaan käyttää tällaisia keinoja jatkossa. Myös tässä joukossa eniten kiinnostusta suoraan kansalaisvaikuttamiseen löytyy nuoremmista ikäluokista, 20–40-vuotiaista.

Kyselyaineisto antaa kuitenkin viitteitä, että suora kansalaisvaikuttaminen voi olla valtavirtaistumassa myös vanhemman suomalaisväestön keskuudessa. Siitä kielii huomio, että jakolinja enemmän ja vähemmän

osallistuneiden suomalaisten välille muodostuu noin 50 ikävuoden tietämille, kun tarkastellaan suoraan kansalaisvaikuttamiseen viime vuosina osallistuneiden halukkuutta kasvattaa osallistumistaan.

Tässäkin joukossa 20–30-vuotiaat ovat edelleen kaikkein halukkaimpia lisäämään tulevaisuudessa omaa osallistumistaan. 31–40-vuotiaiden ja 41–50-vuotiaiden välille ei kuitenkaan muodostu samanlaista eroa kuin verrattaessa, miten usein eri ikäryhmät ovat hyödyntäneet suoran kansalaisvaikuttamisen keinoja viime vuosina.

■ [H]aluaisin ajatella, että epäkohtiin tulisi tarttua ihan missä yhteydessä vain. Pitäisi kiinnittää enemmän huomiota siihen, että minkä asioiden kohdalla ollaan passiivisia: olisi kiva, että aktiivisuus olisi perus toiminnantaso." (Petra, 23)

Kuva 10. Suoraa kansalaisvaikuttamista jo harjoittavien halukkuus osallistua enemmän

Suoran kansalaisvaikuttamisen yleistymisestä huolimatta kyselyaineisto osoittaa silti, että vain pieni osa kaikkein eniten suoraa kansalaisvaikuttamista käyttävistä ikäluokista kaan turvautuu näihin keinoihin säännöllisesti. Tästä kertoo tulos, että 20–30-vuotiaiden ryhmästäkin vain 13 prosenttia on osallistunut viime vuosien aikana tällä tavalla joko usein tai aina mahdollisuuden tullen.

Kysely osoittaa myös, että suoran kansalaisvaikuttamisen toimintakin kärsii usein samasta ongelmasta kuin moni muu vapaaehtoisten työpanokseen perustuva yhteiskunnallinen toiminta. Vastuu toiminnan pyörittämisestä lankeaa helposti liikaa yksittäisten aktiivien harteille, jotka alkavat kuormittua liiasta työmäärästä. Tätä päätelmää tukee kyselyn tulos, jonka mukaan jopa viidennes suoraan kansalaisvaikuttamiseen viime vuosina osallistuneista 20-40-vuotiaista haluaisi vähentää osallistumistaan nykyisestä tasosta. Heitä vanhemmissa ikäluokissa vastaava osuus on yli puolet pienempi.

Vastuu toiminnan pyörittämisestä lankeaa helposti liikaa yksittäisten aktiivien harteille, jotka alkavat kuormittua liiasta työmäärästä.

Osallistumiseen ja osallistumattomuuteen vaikuttavat monet seikat

Suomalaisten yhteiskunnallisesta osallistumisesta muodostuu kyselyaineiston perusteella varsin positiivinen yleiskuva. On kuitenkin muistettava, että jokaisella yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä on myös iso joukko suomalaisia, jotka eivät ole osallistuneet mihinkään tämän kehän toimintaan viime vuosien aikana. Kehällä 1 tämä ryhmä vastaa 21 prosenttia ja kehällä 2 jopa 36 prosenttia aikuisväestöstä.

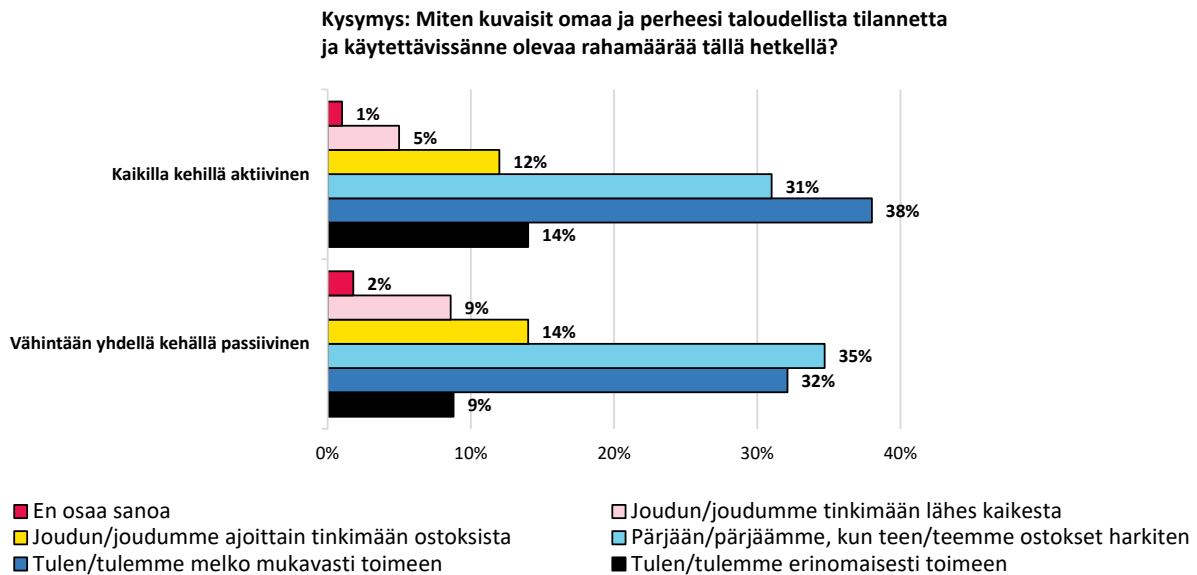
Kehällä 3 passiivisten, eli toimintaan osallistumattomien aikuisten, osuus on vain kahdeksan prosenttia, mutta tipahtaa kehän 2 lukemiin, kun luvuista poistetaan äänestämisen vaikutus. Erotus näiden lukujen välillä osoittaa, miten suuri joukko suomalaisista osallistuu kehän 3 toimintaan vain äänestämällä.

Kun eri kehillä toimintaan osallistuneita ja osallistumattomia verrataan keskenään, ryhmien välille muodostuu muutamia eroja. Erot tulevat näkyviin, kun vertailua tehdään niiden vastaajien välillä, jotka ovat osallistuneet viime vuosina kaikilla yhteiskunnallisen osallistumisen kehillä ja niiden, jotka ovat olleet passiivisia ainakin yhdellä kehällä.

Vähemmän osallistuneiden ryhmään kuuluu myös suhteellisesti hieman enemmän naisia ja pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvia.

Näitä kahta vastaajajoukkoa vertaillaessa nähdään, että vähemmän osallistuneiden joukossa on jonkin verran enemmän vastajia, joiden rahat ovat tiukalla tai joiden käytettävissä olevat rahat riittävät vain, kun hankintoja tehdään harkiten.

Kuva 11. Vähemmän osallistuvien keskuudessa useammalla on niukka toimeentulo

Niukemman toimeentulon ohella vähemmän osallistuneilla vastaajilla on tavallisemmin myös alhaisempi koulutustaso, kun verrataan heitä vastaajaryhmään, joka on osallistunut viime vuosina kaikilla kolmella yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä. Vähemmän osallistuneiden ryhmään kuuluu myös suhteellisesti hieman enemmän naisia ja pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvia. Kotikieltä tarkastellessa suomenkielisten osuus vähemmän osallistuvien joukossa korostuu suhteessa ruotsinkielisiin ja kaksikielisiin.

Kyselytulosten mukaan tyypillisempää vähemmän osallistuvien joukossa on myös

se, ettei vastaaja kykene määrittelemään itseään poliittisesti oikealle tai vasemmalle. Ero kaikilla kolmella kehällä osallistuviin on tässä mielessä selvä, sillä kaikilla kehillä osallistuvien joukossa on suhteellisesti enemmän niitä, jotka mieltävät itsensä poliittisesti vähintään hieman vasemmalle.

Kaikki nämä osallistumisaktiivisuuteen vaikuttavat tekijät ovat varsin tuttuja myös muista tutkimuksista. Samankaltaisia tuloksia on saatu monissa aikaisemmissakin yhteiskunnallista osallistumista selvittäneissä väestötason tutkimuksissa (ks. esim. Tiihonen & Söderlund & Kestilä & Sipinen 2022; Jämsen et al. 2022).

Yhtäläisyyksistä huolimatta kyselyaineiston tilastollinen analyysi jättää silti ilmaan myös suuria kysymysmerkkejä. Tämä johtuu siitä, että edes henkilökohtaisen taloudellisen tilanteen tai kotikielen tapaiset seikat, jotka nousevat tässäkin analyysissä esiin osallistumisaktiivisuuteen eniten vaikuttavina teki-

Onko meillä riittävästi ymmärrystä siitä, mitkä subjektiiviset tai paikalliseen tai yleiseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen liittyvät seikat saattavat houkuttaa yksilöitä osallistumaan – tai olemaan osallistumatta – erilaisissa yhteyksissä?

Tämänkaltaiset tulokset vihjaavat, että eri yhteyksissä tapahtuvaa yhteiskunnallista osallistumista ja osallistumattomuutta kannattaa tarkastella kokonaisuutena.

jöinä, eivät erottele aktiivisempia ja vähemmän osallistuvia kovinkaan vahvasti.

Jos vertailua tehdään niiden välillä, jotka ovat osallistuneet viime vuosina kaikilla kehillä ja niiden välillä, jotka ovat pysytelleet passiivisina ainakin yhdellä kehällä, erot vastaajien välillä jäävät itse asiassa melko pieniksi.

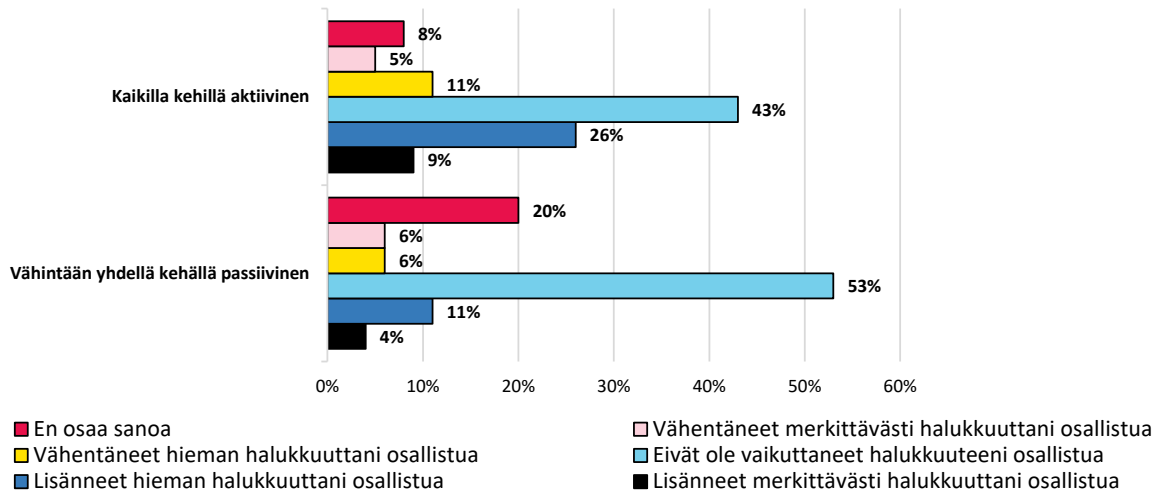
Kyselyn tulos ohjaa pohtimaan tiedämissä tarpeeksi, mitkä muut kuin melko pysyvät, esimerkiksi koulutustasoon, kotikieleen tai asuinpaikkaan kytkeytyvät seikat, vaikuttavat ihmisten mahdollisuuksiin tai halukkuuteen osallistua yhteiskunnallisesti. Onko meillä riittävästi ymmärrystä siitä, mitkä subjektiiviset tai paikalliseen tai yleiseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen

liittyvät seikat saattavat houkutella yksilöitä osallistumaan – tai olemaan osallistumatta – erilaisissa yhteyksissä?

Tutkimusaineisto ei anna näihin kysymyksiin lopullisia vastauksia. Se muistuttaa kuitenkin, että tällaisilla seikoilla on merkitystä yhteiskunnallisessa osallistumisessa, eikä vaikutus ole kaikkiin yksilöihin samanlainen. Tähän viittaa kyselyn tulos, että esimerkiksi viimeaikaiset laajamittaiset kriisit, kuten Ukrainan sota ja koronakriisi, ovat vaikuttaneet eri tavoin ihmisten halukkuuteen ottaa osaa yhteiskunnalliseen toimintaan.

Kriisit ovat lisänneet eniten niiden suomalaisten aikuisten osallistumishalukkuutta, jotka ovat osallistuneet viime vuosina erilaisissa yhteyksissä muutenkin. Kriisien vaikutus on ollut huomattavasti vähäisempi niiden joukossa, jotka ovat olleet passiivisia ainakin yhdellä kehällä.

Kuva 12. Viimeaikaisten kriisien vaikutus osallistumishalukkuuteen

Tämänkaltaiset tulokset vihjaavat, että eri yhteyksissä tapahtuvaa yhteiskunnallista osallistumista ja osallistumattomuutta kannattaa tarkastella kokonaisuutena. Kokonaisuuteen vaikuttavat paitsi tietyt henkilökohtaisesta sosiaalisesta, taloudellisesta ja koulutuksellisesta taustasta kumpuavat, melko pysyvät seikat, myös joukko aikaan,

paikkaan ja osallistujiin itseensä kytöksissä olevia, muuttuvampia tekijöitä.

Jälkimmäisiin seikkoihin erilaisten yhteiskunnallisten toimijoiden on helpompaa vaikuttaa. Siksi niitä kannattaa tutkailla tarkemmin esimerkiksi selvittämällä, minkälaisien seikkojen erilaiset ihmisryhmät kokevat estävän tai kannustavan yhteiskunnallista osallistumistaan.

4 Yleisimmät osallistumisen esteet

20–30-vuotiaat suomalaiset kohtaavat arjessaan osin erilaisia yhteiskunnallisen osallistumisen esteitä kuin heitä vanhempi väki. Nuorille aikuisille merkittävämmäksi esteeksi muodostuu tunne, että heille ei ole kertynyt riittävästi tietoa ja osaamista, jota he tarvitsisivat osallistumiseen.

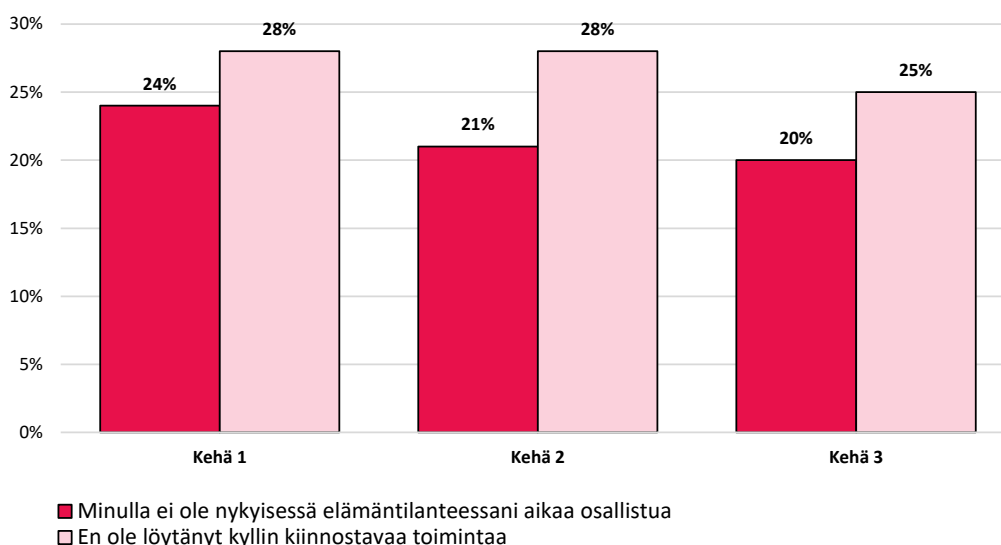
Verrattaessa 20–30-vuotiaiden ja yli 30-vuotiaiden kokemia tavanomaisia osallistumisen esteitä esiin nousee silti myös asioita, joita sekä nuoret aikuiset että vanhempi väestö pitävät esteinä.

Tutkimuksessa osallistumisen esteitä selvitettiin laajalla kyselyllä. Esteitä tutkittiin kyselyssä niin, että vastaajat kertoivat ensin mihin yhteiskunnalliseen toimintaan he eivät olleet viime vuosina osallistuneet ja valitsivat sen jälkeen esteet, jotka olivat estäneet heitä osallistumasta. Esteet oli eroteltu kyselyssä henkilökohtaisiin ja ulkoisiin, vaikka arkisessa elämässä tällainen jaottelu tuntuu usein keinotekoiselta. Vastaajat saattoivat valita useita osallistumisen esteitä.

Tarkasteltaessa koko aikuisväestön kohtamia ulkoisia ja henkilökohtaisia osallistumisen esteitä huomattiin, että yleisin ulkoinen este kaikille vastaajille kaikilla kolmella yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä oli kokemus siitä, että ei ole löytänyt kyllin kiinnostavaa toimintaa. Tähän kokemukseen saattoi monen vastaajan mielessä liittyä käsitys siitä, että osallistuminen veisi liikaa aikaa nykyisessä elämäntilanteessa. Kun aikaa tuntuu olevan kroonisesti liian vähän, kynnys lähteä mukaan mihin tahansa toimintaan muodostuu korkeaksi.

Sen lisäksi etenkin omaan arkiseen elämään liittyvissä kehän 1 osallistumisen paikoissa moni koki, että asiat olivat jo kyllin hyvällä tolalla. Siksi omaa panosta toimintaan ei tarvittu.

Kuva 13. Suomalaisen tavallisimmat osallistumisen esteet

Koska tutkimuksessa keskityttiin ainoastaan yhteiskunnallisen osallistumisen muotoihin, joissa ei vaikuteta yksilönä, vaan osana jonkinlaista ryhmää, ei ole myöskään yllättävää, että yhteisön tärkeä rooli nousi vastauksissa esiin mahdollisena osallistumisen esteenä. Kyselyssä pienehkö joukko vastaajista piti osallistumisensa esteenä sitä, ettei ollut onnistunut löytämään itselleen sellaista yhteisöä, jonka ajatukset vastaisivat omia. 20–30-vuotiaista näin koki jokaisella osallistumisen kehällä 12–13 prosenttia vastaajista.

Kyselyaineiston mukaan konfliktien ja riitojen pelko muodostuu useimmin osallistumisen esteeksi kehän 2 kansalaisyhteiskunnan toiminnassa.

Riitojen ja häirinnän pelko vähentää halukkuutta osallistua

Edellä kuvattujen esteiden lisäksi merkittävää vähemmistöä aikuisväestöstä yhdistää huoli siitä, että osallistuminen johtaa konflikteihin tai suoranaiseen häirintään.

Kyselyaineiston mukaan konfliktien ja riitojen pelko muodostuu useimmin osallistumisen esteeksi kehän 2 kansalaisyhteiskunnan toiminnassa. Tällä kehällä vastaajista 16 prosenttia sanoo riitojen ja häirinnän pelon estävän osallistumista. Muilla kehillä vastaava osuus on hiukan pienempi. Tulokset ovat yhdenmukaisia esimerkiksi Ylen Hyvin sanottu -hankkeen syksyllä 2023 julkistaman kyselytutkimuksen kanssa. Kyselyssä todettiin, että tulenaraksi koettu keskusteluilmapiiiri saa erityisesti kasvavan joukon naisia välttelemään yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumista (Yle 2023; Eronen, Jutila & Pitkänen 2022).

” Ehkä suurin [este sille, ettei pysty vaikuttamaan] tällä hetkellä on se puolesta loukkaantumisen kulttuuri [...]. Sitten on tullut samoista vastakkainasettelua ja huutamista, kun puhutaan asioista, mitkä herättää tunteita. Et kukaan ei oikeasti kuuntele mitä toisella on sanottavaa ja kaikki vaan huutaa sitä omaa kantaansa, niin se on vaikea niinku vaikuttaa asioihin.” (Olivia, 26)

Tulokset osoittavat, että Suomessakin ainakin pienehkö joukko kokee tänä päivänä julkisen keskustelun kärjistyneen siinä määrin, että konfliktien ja ristiriitojen pelko estää jo heidän yhteiskunnallista osallistumistaan. Vastaavatyyppejä havaintoja on tehty muissakin tuoreissa kyselyissä. Joissakin niistä yhteiskunnallisesta keskustelusta vetäytyvien suomalaisten määrä on arvioitu selvästi suuremmaksi kuin tässä selvityksessä (Eronen & Jutila & Pitkänen 2022).

Laajemman suomalaisjoukon piirissä kokemus keskusteluilmapiiirin kiristymisestä saattaa näkyä myös korostettuna varovaisuutena omien kantojen ilmaisemisessa. Tästä saattaa kieliä tulos, jonka mukaan monille vanhemman ikäluokan vastaajille on hyvin tärkeää pitää kiinni omasta sitoutumattomuudesta. Kehällä 3 jopa viidennessä yli 30-vuotiaista vastaajista ilmoittaa, että halu pysytellä sitoutumattomana on estänyt heitä osallistumasta toimintaan viime vuosina.

Tarve pysyä sitoutumattomana jakoi kuitenkin kyselyssä nuorempia ja vanhempia vastaajia. 20–30-vuotiaille pelko sitoutumattomuuden menettämisestä oli selvästi pienempi osallistumisen este kuin heitä vanhemmille ikäluokille.

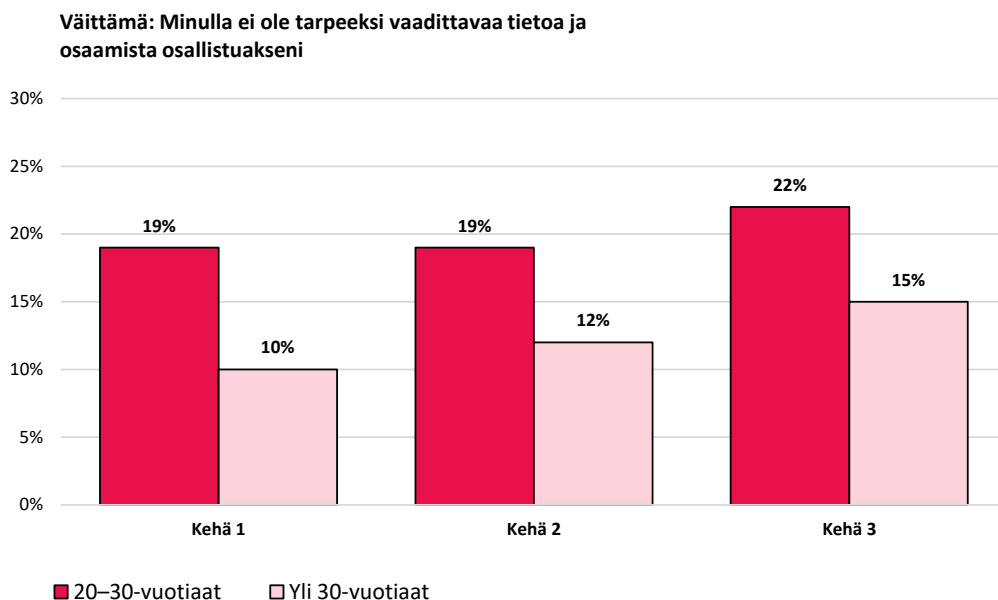
Sitoutumattomuuden menettämisen sijaan pieni joukko nuorista aikuisista kaikilla yhteiskunnallisen osallistumisen kehillä kantaa huolta siitä, että muut saattaisivat pitää osallistumista liian radikaalina, aatteellisena tai yleisen mielipiteen vastaisena. Tutkimushaastattelussa nuoret aikuiset puhuivat tästä varsinkin, kun kyse oli toiminnasta, joka mielletään yleisesti aktivismiksi. He pohtivat, miten esimerkiksi oma lähipiiri suhtautuisi sellaiseen toimintaan.

Nuoret aikuiset epäilevät vanhempaa aikuisväestöä useammin omaa tietämystään

Kaikkien aikuisten kohtaamien osallistumisen esteiden ohella tutkimuksessa nousi esiin joukko esteitä, jotka koskettivat selvästi voimakkaammin nuoria aikuisia kuin muuta aikuis-

väestöä. Yksi niistä oli kokemus, että itsellä ei ole tarpeeksi tietoa tai osaamista, jotta voisi osallistua. Kyselyn mukaan kaikilla yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä noin viidesosa 20–30-vuotiaista pitää omaa tiedon ja osaamisen puutetta merkittävänä osallistumisensa esteenä. Vanhemman vastaajajoukon keskuudessa vastaavat luvut ovat selvästi pienempiä.

Kuva 14. Kokemus puutteellisesta osaamisesta osallistumisen esteenä

Tulos ilmentää vastaajien käsityksiä oman tietämyksensä ja osaamisensa tasosta, eikä kerro mitään heidän todellisesta osaamisestaan. Siksi kyselyn tuloksia kannattaa tulkita eräiden aiempien kansainvälisten tutkimustulosten valossa. Niiden mukaan suomalaisnuorilla on hyvä tietämys yhteiskunnallisista aiheista, mutta heidän luottamuksensa omiin kykyihinsä yhteiskunnallisina toimijoina on heikko ja verrokkimaita alhaisempi (Mehtäläinen & Niilo-Rämä & Nissinen 2016).

Kyselyn mukaan kokemus omien tietojen ja osaamisen puutteellisuudesta oli tavallisinta

kaikkien vastaajaryhmien keskuudessa kehällä 3. Nuorten aikuisten tutkimushaastatteluissa tätä heijastelivat näkemykset, että politiikka ja monet yhteiskunnalliset asiat ovat monisyisiä ja monimutkaisia asioita, joiden seuraaminen tai joista keskusteleminen on välillä vaikeaa.

Selkeimmin ero 20–30-vuotiaiden ja heitä vanhempien vastaajien välillä piirtyi kuitenkin näkyviin kehällä 1, arkisen elämän osallistumipaikoissa. Vaikka tämän kehän osallistumisessa painottuu usein käytännön asioiden hoitaminen eikä osallistuminen edellytä laajaa yhteiskunnallista tietämystä, 19 prosenttia nuorista aikuisista koki silti, että oma osaami-

sen ja tiedon puute estää osallistumista. Heitä vanhempien joukossa vastaava prosenttiosuus oli lähes puolet pienempi.

Tutkimushaastatteluisissa nuoret aikuiset toivat esiin, että erilaisiin osallistumisen paikkoihin liittyy usein erilaisia käytäntöjä ja kulttuureja, joihin osallistujien tulisi harjaantua. Haastateltavien mielestä osallistumista esimerkiksi taloyhtiön toimintaan esti kokemus siitä, ettei ymmärrä tarpeeksi taloyhtiön toiminnasta.

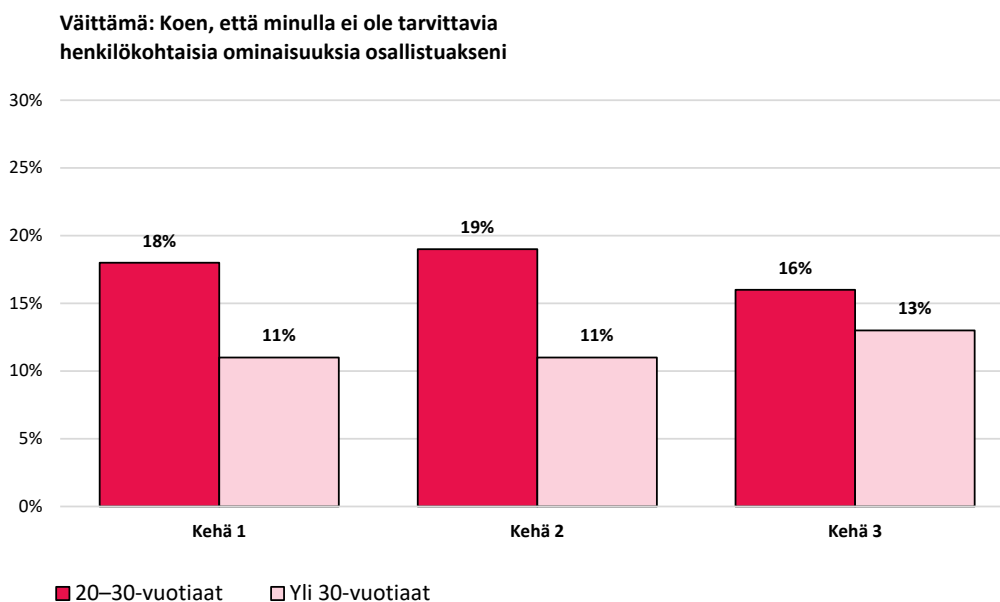
”Aluksi mä halusin ihan tietoisestikin vähän seurata, että mitä täällä [taloyhtiön hallituksessa] muut tekee ja mikä tää kulttuuri on. Ja sitten kun oli täysin vieras alue, niin ei sitten heti halunnut niinku tuoda mitään siis osamattomuutta ilmi, että ehkä silloin aluksi oli vähän semmoisessa tarkkailijan roolissa.” (Kaisa, 29)

Toisaalta erityisosaaminen vaikkapa rakentamiseen liittyvissä asioissa saattoi myös houkuttaa osallistumaan taloyhtiön hallituksen toimintaan, koska omasta osaamisesta koettiin olevan hyötyä myös muille.

Ihannoitu kuva vaikuttajasta lannistaa

Käsitys omien tietojen ja osaamisen puutteellisuudesta kytkeytyy nuorten aikuisten mielissä usein myös laajempaan kokemukseen, ettei ole oikeanlaista osallistujan ”tyyppiä”. Kyselyaineistosta käy ilmi, että 20–30-vuotiaat arvioivat paljon vanhempaa vastaajaryhmää useammin, että heillä ei ole osallistumiseen tarvittavia henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Kuva 15. Kokemus, että ei ole osallistumisessa tarvittavia ominaisuuksia

Ero nuorten aikuisten ja vanhempien ikäluokkien välillä on suurimmillaan kehillä 1 ja 2. Molemmilla kehillä nuorista aikuisista vajaa viidennes ilmoittaa, että tarvittavien henkilökohtaisten ominaisuuksien puute on estänyt heitä osallistumasta toimintaan viime vuosien aikana. Vanhemmista aikuisista samoin ajattelee sen sijaan lähes puolet pienempi joukko, 11 prosenttia vastaajista.

Molemmilla kehillä nuorista aikuisista vajaa viidennes ilmoittaa, että tarvittavien henkilökohtaisten ominaisuuksien puute on estänyt heitä osallistumasta toimintaan viime vuosien aikana.

Kun asiaa tiedusteltiin kyselyssä vastaajilta, esimerkkeinä osallistujan mahdollisesti tarvitsemista henkilökohtaisista ominaisuuksista mainittiin ulospäinsuuntautuneisuus, sosiaalisuus ja rohkeus. Sosiaaliset taidot ja johtajuus nousivat kuitenkin esiin itsestään, ilman johdattelua, myös nuorten aikuisten henkilökohtaisissa haastatteluissa.

Haastatteluissaan nuoret aikuiset kuvasivat ihanteellisen osallistujan tai vaikuttajan olevan aloitekykyinen ja kykenevän motivoimaan muut toimimaan yhteisen asian vuoksi. Heidän mielestään oikeanlaisella vaikuttajalla on myös oltava halu ottaa vastuuta. Erityisesti poliittisen vaikuttamisen saralla vaikuttajan on hallittava luonteva verkostoituminen.

Vaikuttaminen pelkkänä sanana tuntui monien haastateltavien mielestä vieraalta, koska he ajattelivat vaikuttamisen liittyvän hyvin vastuullisiin ja suuren mittaluokan asioihin.

Sosiaalisten taitojen lisäksi 20–30-vuotiaat nuoret aikuiset korostivat haastatteluissa, että oikeanlaisen osallistujan tai vaikuttajan tulisi pystyä omaksumaan laajoja ja monimutkaisia asiakokonaisuuksia ja osata argumentoida vakuuttavasti mielipiteensä.

Kun haastateltavat vertasivat omia kykyjään ja ominaisuuksiaan ihannevaikuttajan ominaisuuksiin, esiin nousi monesti kokemus omasta vajaavaisuudesta.

”*Itselle pitää todistella, että on samat valmiudet olla mukana kuin muillakin.*” (Petra, 23)

Epävarmuus omien kykyjen ja ominaisuuksien riittävydestä korostui entisestään, mikäli haastattelussa puhuttiin vaikuttamisesta. Vaikuttaminen pelkkänä sanana tuntui monien haastateltavien mielestä vieraalta, koska he ajattelivat vaikuttamisen liittyvän hyvin vastuullisiin ja suuren mittaluokan asioihin. Oma toimintaansa etenkin arkipöydässä yhteiskunnallisen osallistumisen paikoissa 20–30-vuotiaat haastateltavat halusivat sen sijaan tavallisesti kuvata yksinkertaisesti mukana olemisena.

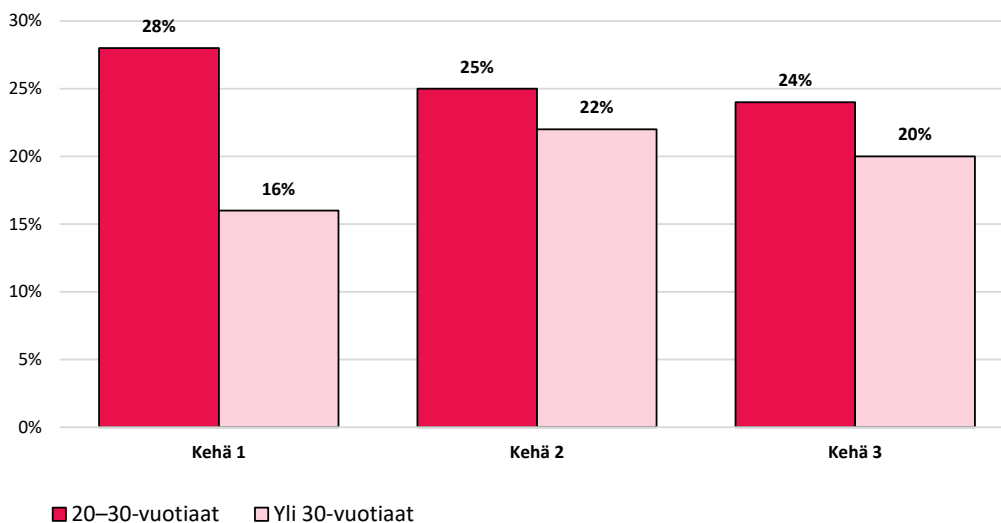
”*Koen esteenä nuoren iän. Ei tarpeeksi kilsoja takana ammatillisesti eikä elämäkokemusta. Sitten kun saa opinnot valmiiksi niin koen, että on mahdollisuus osallistua enemmän.*” (Harri, 27)

Huoli liiallisesta vastuumäärästä kuormittaa erityisesti nuorimpia aikuisia

Kyselyn mukaan nuoret aikuiset kantavat yli 30-vuotiaita huomattavasti useammin huolta myös yhteiskunnallisen osallistumisen vaatimasta vastuunotosta ja sen kuormittavuudesta.

Kuva 16. Huoli kuormittavuudesta osallistumisen esteenä

Väittäjä: Osallistuminen vie energiaa ja kuormittaa jaksamistani

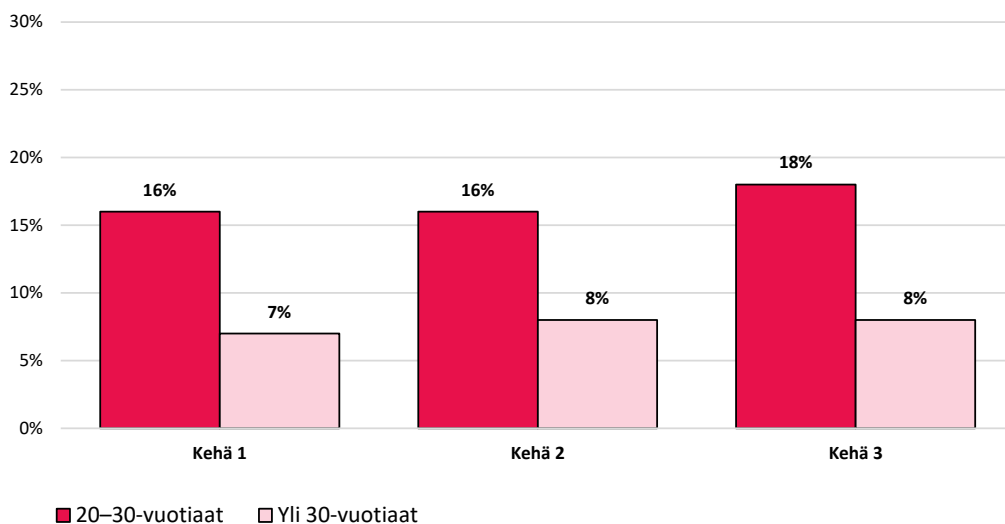

Käsitys siitä, että osallistuminen kuormittaa liikaa on yleinen yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumisen este koko aikuisväestön keskuudessa, mutta nuorille aikuisille se muodostaa hieman suuremman osallistumisen esteen kaikilla yhteiskunnallisen osallistumisen kehillä. Erityisen suureksi

kuilu nuoremman ikäluokan ja yli 30-vuotiaiden kuormittavuuskokemusten välille revähtää kehällä 1. Tällä kehällä 28 prosenttia 20–30-vuotiaista nimeää osallistumisen kuormittavuuden esteeksi osallistua toimintaan, kun yli 30-vuotiaista samoin ajattelee 16 prosenttia.

Kuva 17. Huoli liiallisesta vastuusta osallistumisen esteenä

Väittäjä: Osallistuminen vaatii liikaa vastuunkantoa

Samankaltainen ero nuorten aikuisten ja vanhemman aikuisväestön välille piirtyy, kun tarkastellaan kokemusta siitä, että osallistuminen vaatii liikaa vastuunottoa. Huoli liiallisesta vastuusta on kaikilla yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä puolet yleisempi osallistumisen este nuorten aikuisten joukossa kuin 30-vuotiaiden keskuudessa. Esimerkiksi kehällä 3 liiallisen vastuunkannon kokee osallistumisen esteeksi 18 prosenttia 20–30-vuotiaista, kun taas vanhempiin ikäluokkiin kuuluvista vastaajista näin arvioi vain kahdeksan prosenttia.

”Tiedän että jos mä menisin mukaan niin ne [liiton hallituslaiset] heittäisi mut saman tien syvään päätyyn. Siellä on lähinnä vanhempaa väkeä ja kaikilla liikaa vastuuta. Totta kai vanhemmalla väellä on enemmän aikaa järjestötoimintaan kuin tällaisella lapsiperheellisellä. Tiedän jos menisin niin päätyisiin saamaan liikaa vastuuta.” (Matias, 29)

Kyselyaineisto osoittaa myös, että pelko liian suuren vastuun kantamisesta painaa eniten nuorimpia vastaajia. Ero tulee näkyviin, kun nuorten aikuisten ikäluokka jaetaan kahtia, 20–24-vuotiaisiin ja 25–30-vuotiaisiin, ja tutkitaan, miten suuri osa kummastakin ryhmästä pitää liiallista vastuunkantoa osallistumisensa esteenä.

Jos mielessä kytee valmiiksi epäily omien kykyjen ja osaamisen riittävydestä, pelko siitä, että joutuu ottamaan heti toimintaan mukaan hakeutuessaan liikaa vastuuta, voi muodostua ylipääsemättömäksi esteeksi.

Esimerkiksi kehällä 1 alle 25-vuotiaista vastaajista 20 prosenttia sanoo, että osallistumisen vaatima vastuunotto estää heitä osallistumasta, mutta 25–30-vuotiaista näin ajattelee vain 15 prosenttia. Vastaavanlainen ero nuoremman ja vanhemman ikäryhmän välillä nähdään myös kehällä 2.

Nuorten aikuisten tutkimushaastattelusta käy ilmi, että sekä osallistumisen kuormittavuuden kokemukset että huoli liiallisesta vastuusta linkittyvät usein nuorten aikuisten epävarmuuteen siitä, riittävätkö omat tiedot, taidot ja ominaisuudet osallistumiseen.

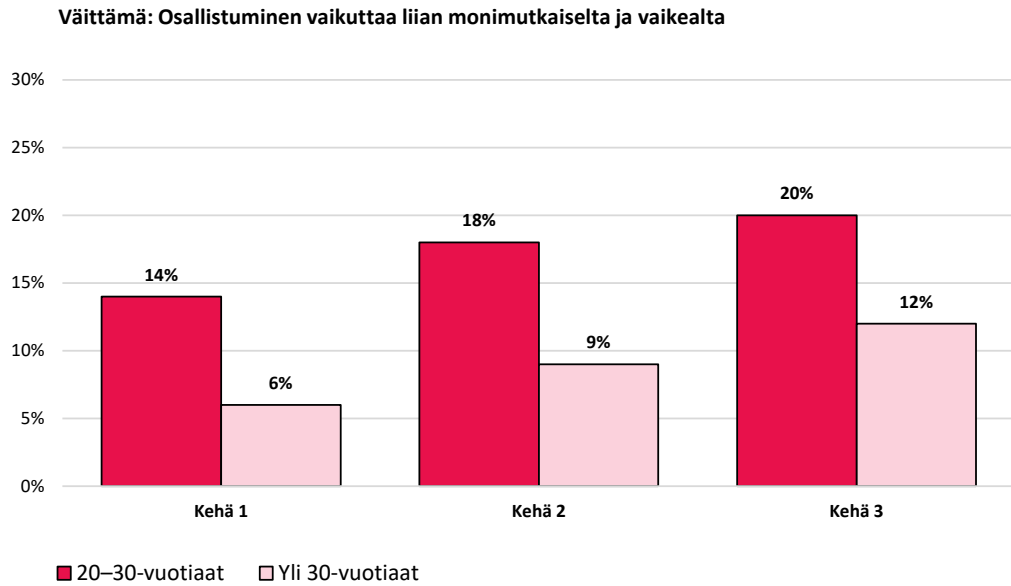
Jos mielessä kytee valmiiksi epäily omien kykyjen ja osaamisen riittävydestä, pelko siitä, että joutuu ottamaan heti toimintaan mukaan hakeutuessaan liikaa vastuuta, voi muodostua ylipääsemättömäksi esteeksi. Samasta syystä osallistuminen saattaa tuntua liian kuormittavalta. Näitä huolia saattavat vielä alleviivata ajatukset siitä, että esimerkiksi luottamustehtävät järjestöissä tai valtuustoissa kasaavat runsaasti vastuuta yksittäisille henkilöille ja vievät paljon aikaa muilta elämän osa-alueilta.

Osallistuminen tuntuu nuorten aikuisten mielestä monimutkaisemmalta

Kysely osoittaa, että yhteiskunnallinen osallistuminen tuntuu nuorten aikuisten mielestä usein myös monimutkaisemmalta ja vaikeammalta kuin vanhemmasta ikäluokasta. Nuoret aikuiset ilmoittavat kaikilla kolmella yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä suunnilleen puolet useammin, että toiminnan monimutkaisuus on estänyt osallistumista.

Sekä 20–30-vuotiaiden että vanhempien vastaajien mielestä kokemus toiminnan monimutkaisuudesta muodostuu tavallisimmin osallistumisen esteeksi kehällä 3. Tällä ja muillakin kehillä nuoret aikuiset eroavat kuitenkin vanhemmista vastaajista siten, että 20–30-vuotiailla kokemus osallistumisen vaikeudesta ja monimutkaisuudesta näyttää monesti yhdistyvän laajaan epätietoisuuteen siitä, miten osallistuminen olisi ylipäätään mahdollista.

Ero 20–30-vuotiaiden ja yli 30-vuotiaiden välillä tulee esiin, kun vertaillaan, miten usein nämä vastaajaryhmät ovat valinneet eri kehällä esteeksi sen, että eivät tiedä missä ja

Kuva 18. Kokemus osallistumisen monimutkaisuudesta osallistumisen esteenä

miten voisivat osallistua. Tutkimus osoittaa, että nuorille aikuisille tiedon puute osallistumismahdollisuuksista on puolet tavallisempi este vanhempaan vastaajajoukkoon verrattuna. Esimerkiksi kehillä 1 ja 2 epätietoisuus siitä, miten ja missä voisi osallistua, muodostaa osallistumisen esteen 18 prosentille 20–30-vuotiaista, kun taas yli 30-vuotiaista tätä tietoa vailla on vain 6 prosenttia kehällä 1 ja 9 prosenttia kehällä 2.

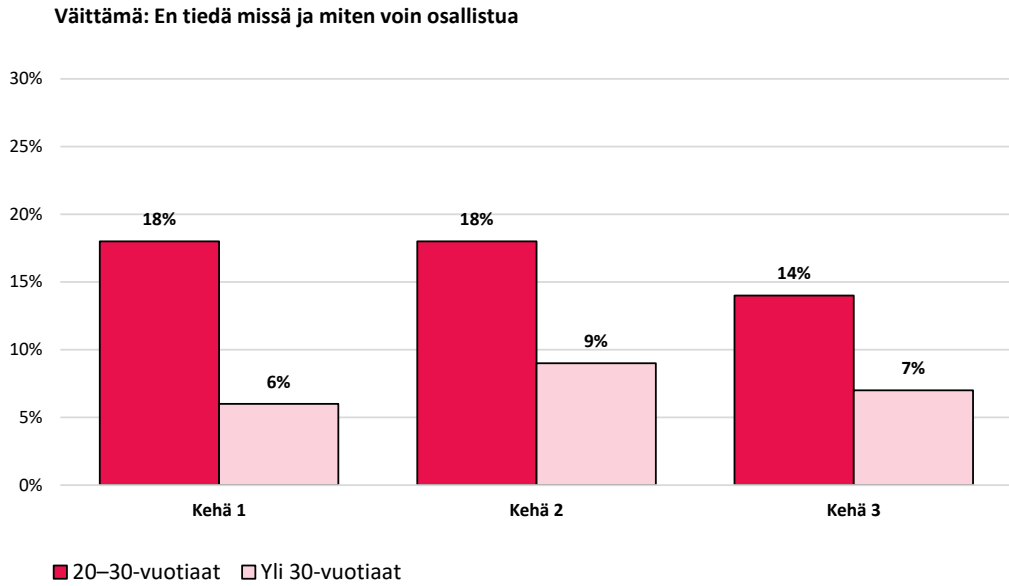
Mikäli tiedon puute osallistumismahdollisuuksista ei estä nuoren aikuisen osallistumista, esteeksi osallistumiselle saattaa silti muodostua kokemus siitä, että jäykät ja byrokraattiset toimintamallit tekevät osallistumisesta liian monimutkaista ja vaikeaa. Tähän viittaa kyselyn tulos, että nuoret aikuiset kokevat hiukan vanhempia vastaajia useammin osallistumisen olevan liian kankeaa ja muodollista. Tulos on yhdenmukainen kaikilla kolmella kehällä.

Kokemukset toiminnan monimutkaisuudesta, vaikeudesta ja kankeudesta antavat syyn pohtia, vaikuttaako politiikan ja hallinnon kielenkäyttö niihin ainakin osittain.

Kokemukset toiminnan monimutkaisuudesta, vaikeudesta ja kankeudesta antavat syyn pohtia, vaikuttaako politiikan ja hallinnon kielenkäyttö niihin ainakin osittain. Tästä seikasta vihjaavat sekä Sitran aiempi selvitys, jonka mukaan yli puolet suomalaisista kokee poliitikkojen puhettavan vähemmän kiinnostusta politiikkaan (Jämsen et al. 2022), että haastattelemiemme nuorten aikuisten kokemukset osallistumisesta muodollisemmissa ja vakiintuneemmissa yhteyksissä.

Haastatteluaineiston perusteella monet 20–30-vuotiaat kokevat, että tällaisissa tilanteissa osallistumisen esteeksi muodostuvat usein kankeat kokouskäytännöt ja käytetty kieli. Näissä osallistumisen paikoissa keskustelukulttuuri voi myös tuntua ulossulkevalta, jos ei itse ole kielellisesti tai sosiaalisesti kovin lahjakas.

Esimerkiksi järjestöjen ja yhdistysten hallitusten kokoukset toimivat tietyllä kaavalla ja niihin liittyy paljon opeteltavaa, mikä voi yllättää ensikertalaisen. Tämä kokemus välittyy selkeästi Matiaksen kuvauksesta erään liiton valtuustokokouksesta.

Kuva 19. Epätietoisuus osallistumismahdollisuuksista osallistumisen esteenä

■ [N]e kokeneet konkarit veti liittokokousta läpi kuin eduskunnan yleisistunnossa. On tietty asialista ja se käydään jämäkästi läpi. On puheenvuorot erikseen ja sen jälkeen aina puheenvuoropyyntöjä, että siellä ei vaan huudeltu vaan erikseen piti anoa puheenvuoroa ja sitten nousta seisoimaan ja kertoa asia...Mutta näin ne varmaan yleensä toimii sitten, tällomaiset isommat kokoukset." (Matias, 29)

Nuorten aikuisten mielestä kokoustaminen saattaa myös vaikuttaa tehottomalta ja siltä, että mitään konkreettista ei saada aikaiseksi. Maikki, 20, kertookin turhautuneensa kokouksissa istumiseen. Hänen mielestään järjestötoiminta tuntuu pelkältä kokoustamiselta ja osallistuminen toimintaan vaikealta, koska konkreettinen asioiden tekeminen puuttuu. Pitkät, etenkin etänä järjestettävät kokoukset ovat puuduttavia, ja vaativat, että oma mielipide pitäisi olla valmiina esiin tuotavaksi juuri oikealla hetkellä. Maikki kärsii myös siitä, että kokouksissa on vain rajattu aika ideoinnille. Ideoiden syntyminen tuntuu tehdasmaiselta ja väkinäiseltä aikapaineen alla.

5 Yleisimmät osallistumisen kannusteet

Tunne, että pystyy muuttamaan asioita parempaan suuntaan, motivoi sekä nuoria aikuisia että vanhempia ikäluokkia osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan. 20–30-vuotiaiden ja yli 30-vuotiaiden välillä on kuitenkin myös joitakin eroja sen suhteen, mikä kannustaa heitä osallistumaan.

Osallistumisen kannustimet jaettiin kyselyssä henkilökohtaisiin ja ulkoisiin kannustimiin, samaan tapaan kuin osallistumisen esteetkin. Kyselyn tuloksista käy ilmi, että mahdollisuus edesauttaa epäkohtien korjaamista on koko vastaajajoukolle suurin kannustin osallistua kaikilla kolmella yhteiskunnallisen osallistumisen kehällä. Tärkeää on myös, että toiminta tähtää selkeään, yhteisesti jaettuun päämäärään.

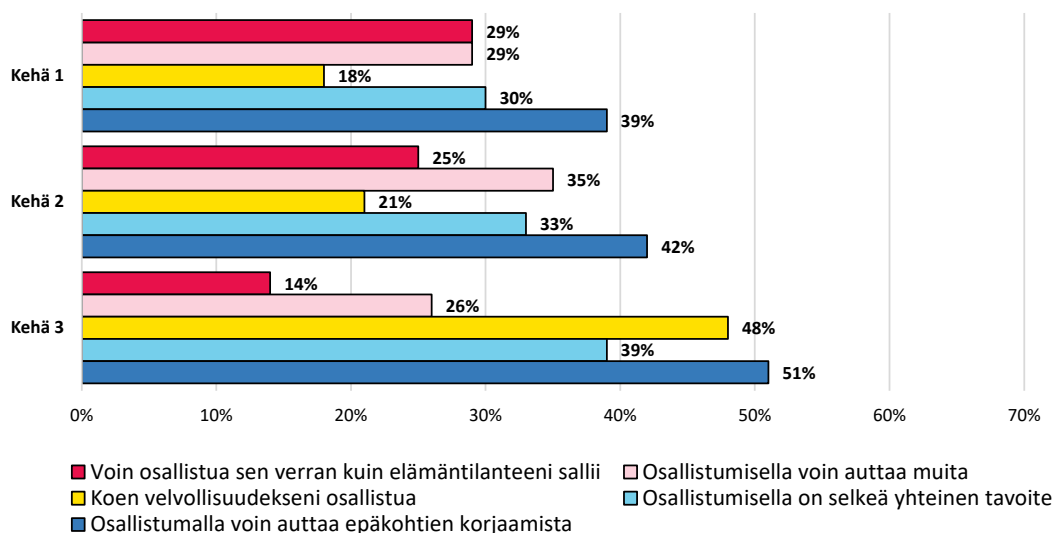
Näiden lisäksi sekä 20–30-vuotiaat että heitä vanhemmat vastaajat kokevat tärkeäksi erityisesti kehällä 1 ja 2, että voivat osallistumalla auttaa muita. Näillä kehillä merkittävä kannustin molemmille vastaajaryhmille on myös mahdollisuus säädellä sitä, miten paljon osallistuu.

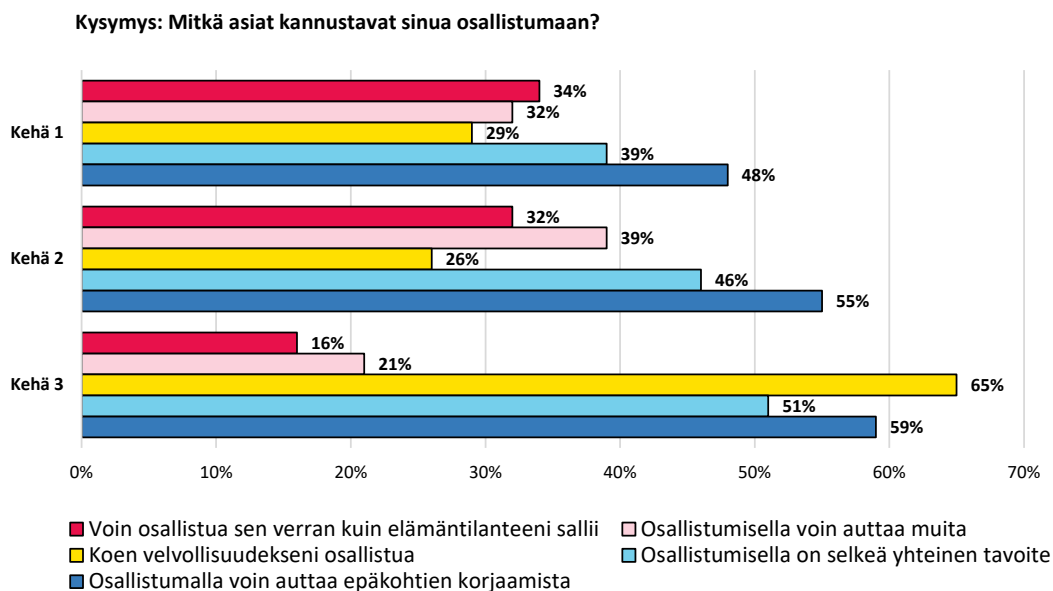
Molemmat näistä kannustimista ovat pääsääntöisesti hieman merkittävämpiä yli 30-vuotiaille vastaajille. Esimerkiksi kehällä 2 mahdollisuus säädellä osallistumistaan oman elämäntilanteen mukaan on kannustin kolmasosalle yli 30-vuotiaista vastaajista, kun 20–30-vuotiaista näin ajattelee vain neljäsosa.

Samankaltainen asetelma säilyy myös verrattaessa kahta ikäryhmää sen suhteen, miten paljon muiden auttamismahdollisuus motivoi vastaajia osallistumaan eri kehillä. Tässä suhteessa kiinnostavan poikkeuksen tuloksiin tekee kuitenkin kehä 3. Tällä kehällä nuoret aikuiset pitävät muiden auttamismahdollisuutta suurempana kannustimena kuin vanhemmat vastaajat.

Kuva 20. Suomalaisia yhdistäviä kannustimia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan, 20–30-vuotiaat

Kysymys: Mitkä asiat kannustavat sinua osallistumaan?

Kuva 21. Suomalaisia yhdistäviä kannustimia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan, yli 30-vuotiaat

Kehäkohtainen tarkastelu osoittaa myös, miten selkeä erityisasema äänestämällä on yhä suomalaisten – myös nuorempien ikäluokkien – keskuudessa. Tästä kertoo kyselyn tulos, että velvollisuudentunne on suomalaisaikuisille erittäin vahva osallistumisen kannustin ainoastaan kehällä 3. Tällä kehällä 20–30-vuotiaistakin lähes puolet ilmoittaa, että kokee velvollisuudekseen osallistua. Heitä vanhemmista vastaajista näin tekee lähes kaksi kolmannesta vastaajista.

Ero kehiin 1 ja 2 on huomattava. Näillä kehillä esimerkiksi nuorista aikuisista osallistumisen velvollisuudekseen kokee ainoastaan noin viidesosa vastaajista.

Kehillä 1 ja 2 osallistumaan saattaakin velvollisuudentunteen sijaan kannustaa yksinkertaisesti se, että joku pyytää tulemaan mukaan toimintaan (ks. myös Jämsen et al. 2022.).

Kyselyn perusteella mukaan pyytäminen on erityisen vahva kannustin arkiseen elämänpäiriin kytkeytyvissä osallistumisen

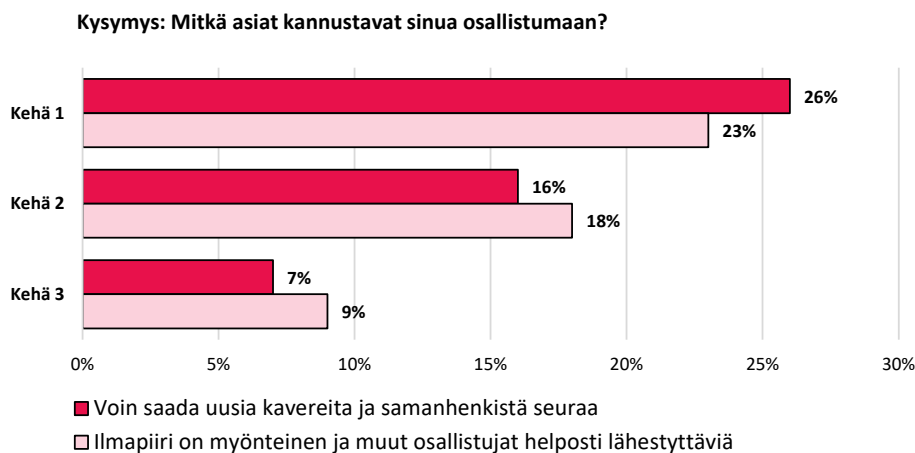
paikoissa, kehällä 1. Tällä kehällä noin neljännes yli 30-vuotiaista ja noin viidennes 20–30-vuotiaista pitää sitä osallistumisen kannustimena.

Sosiaalisten kannustimien merkitys korostuu nuorten aikuisten keskuudessa

Tutkimuskyselyn aineistosta käy ilmi, että myös sosiaaliset tekijät kannustavat suomalaisaikuisia yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Tämä pätee erityisesti toimintaan kehällä 1, mutta vähemmässä määrin myös kehän 2 osallistumiseen.

Kehällä 1 vajaa neljännes kaikista vastaajista on sitä mieltä, että ilmapiirin myönteisyys ja muiden osallistujien helppo lähestyttävyys kannustaa heitä osallistumaan. Kehällä 2 vastaava osuus on nuorten aikuisten keskuudessa alle viidennes ja yli 30-vuotiaiden keskuudessa pari prosenttiyksikköä tätä pienempi.

Kuva 22. Sosiaalisten kannustimien merkitys 20-30-vuotiaille**Kuva 23. Sosiaalisten kannustimien merkitys yli 30-vuotiaille**

Kyselyaineiston valossa hyvät sosiaaliset suhteet vaikuttavat kuitenkin olevan nuorille aikuisille vielä tärkeämpi osallistumisen kannustin kuin heitä vanhemmille ikäluokille. Ero tulee kyselyssä selkeimmin esiin, kun vastaajilta tiedustellaan, miten tärkeänä kannustimena he pitävät sitä, että voivat saada osallistumalla samanhenkistä seuraa ja uusia ystäviä. Kyselyssä 26 prosenttia 20–30-vuotiaista katsoi, että uusien ystävien ja samanhen-

kisen seuran löytäminen kannustaa heitä osallistumaan kehällä 1. Yli 30-vuotiaista näin ajatteli sen sijaan ainoastaan 17 prosenttia.

Mahdollisuus löytää uusia ystäviä houkuttelee molempia vastaajaryhmiä osallistumaan etenkin kehällä 1. Pieni joukko nuorista aikuisista pitää kuitenkin samanhenkisen seuran löytämistä kannustimena osallistumiselleen jopa kehän 3 muodollisissa osallistumispaikoissa.

Mahdollisuus löytää uusia ystäviä houkuttelee molempia vastaajaryhmiä osallistumaan etenkin kehällä 1.

Myös tutkimuksen aikana tehdyt haastattelut vahvistavat havaintoja siitä, että sosiaalisilla suhteilla on tärkeä vaikutus 20–30-vuotiaiden halukkuuteen osallistua ja sitoutua yhteiskunnalliseen toimintaan.

Kenties korostuneimmin tämä tuli haastatteluissa esiin opintoihin liittyvissä yhteyksissä. Useat haasteltavista olivat olleet opiskeluaikanaan mukana ainejärjestön toiminnassa tai muussa vastaavassa opiskelijoiden asioita ajavassa yhteisössä. Koulun järjestötoimintaan mukaan lähtemisen kannustimena olivat olleet ensisijaisesti yhteisölliset tekijät.

Ainejärjestössä toimiminen on sosiaalista ja tarjoaa mahdollisuuden saada matalalla kynnyksellä ystäviä yhteisen toiminnan kautta. Vaikka ainejärjestöllä on yhteiset päämäärät ja tavoitteet, niitäkin tärkeämpää on monelle päästä viettämään aikaa ja

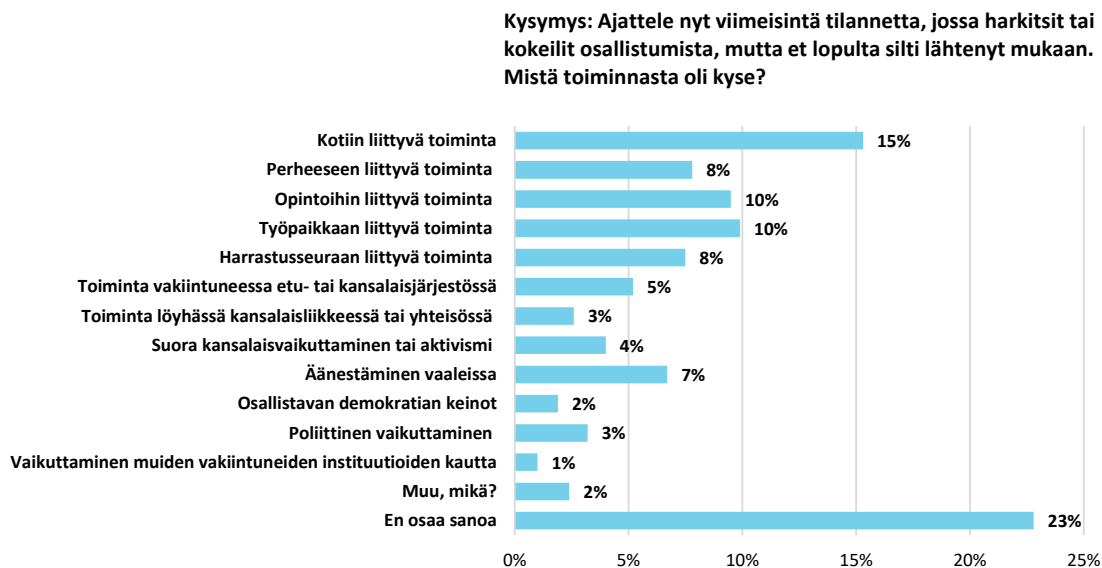
tekemään yhteistyötä samanhenkisten ihmisten kanssa.

■ Ajattelin ensisijaisesti, että haluan kavereita ja opiskelukavereita. Toi hallitus oli tosi tiivis yhteisö ja ne [entiset hallituslaiset] otti mut ihan mielellään mukaan sinne. Ja mä haluan kuitenkin vaikuttaa ja olla mukana. En mä halunnut pelata ja opiskella neljän seinän sisällä.” (Matias, 29)

Pelkkä osallistumisen digitalisoiminen ei vielä riitä

Kyselyaineisto osoittaa, että myös mahdollisuus osallistua digitaalisesti kannustaa sekä nuoria aikuisia että vanhempia ikäluokkia osallistumaan yhteiskunnallisesti. Vastoin yleisiä mielikuvia diginatiiveista, kaikkein eniten täysin digitaalisia osallistumistapoja eivät kuitenkaan kyselyn mukaan kaipaakaan 20–30-vuotiaat, vaan heitä vanhemmat vastaajat.

Kuva 24. Viimeisin osallistumisaikomus

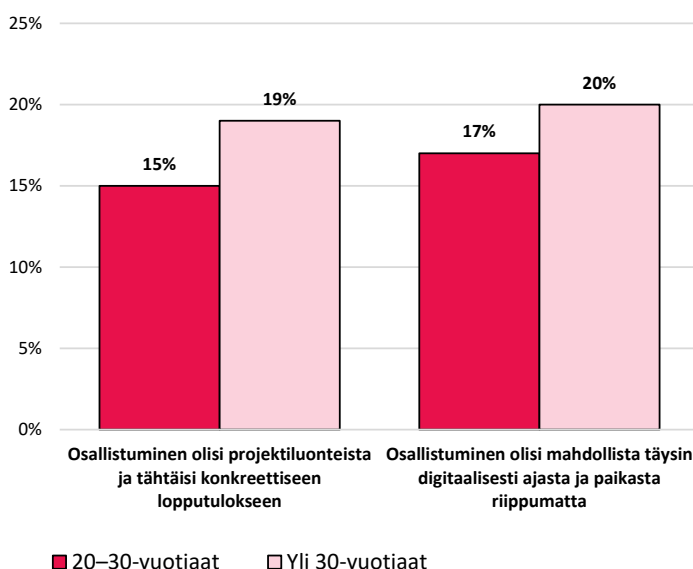

Asia käy ilmi, kun tarkastellaan, minkälaiset kannustimet saisivat vastaajat osallistumaan tulevaisuudessa toimintaan, johon he eivät ole kiinnostuksesta huolimatta lähteneet mukaan. Tällaisessa tilanteessa viidennes yli 30-vuotiaista arvioi, että täysin

digitaalinen, ajasta ja paikasta riippumaton osallistuminen kannustaisi osallistumaan. Nuorten aikuisten keskuudessa kiinnostus täysin digitaalisia osallistumismuotoja kohtaan on hitusen vähäisempää.

Kuva 25. Digitaalinen osallistuminen ja projektimainen tekeminen kannustavat monia osallistumaan

Kysymys: Mikä saisi sinut osallistumaan vastaavassa tilanteessa tulevaisuudessa?

Yli 30-vuotiaiden vastaajien kiinnostus täysin digitaalisia osallistumistapoja kohtaan tuntuu luontevalta, kun muistetaan, että tähän joukkoon kuuluu todennäköisesti paljon ruuhkavuosien aikapulasta ja vanhemmuuden paineista kärsiviä (ks. esim. Yle 2020; Aalto 2013). Heidän mielestään ajasta ja paikasta riippumaton digitaalinen osallistuminen helpottaisi luultavasti yhteiskunnallisen osallistumisen sovittamista muuhun elämään.

Sama seikka selittänee ainakin osittain, minkä vuoksi vanhemmat vastaajat ovat myös hivenen kiinnostuneempia projektimaisesta osallistumisesta kuin 20–30-vuotiaat. Jos ajasta tuntuu olevan jatkuvasti pula, on varmasti suurempi kynnys sitoutua pitkä-

aikaiseen toimintaan kuin yksittäiseen, määrätyn ajan kestävään projektiin.

Kokonaisuudessaan kysely- ja haastatteluaineisto vahvistaa silti muissakin tutkimuksissa esitettyjä huomioita siitä, että digitaalinen osallistuminen tuntuu nuorista aikuisista houkuttelevalta ja luontevalta, koska he viettävät muutenkin runsaasti aikaa erilaisissa digitaalisissa ympäristöissä eivätkä tee jyrkkää eroa fyysisen ja digitaalisen maailman välillä (Karakainen & Saikkonen 2019). Samanaikaisesti tutkimuksen haastatteluaineistosta nousevat kuitenkin voimakkaasti esiin nuorten aikuiset arkiset havainnot digitaalisen vuorovaikutuksen varjopuolista sosiaalisessa mediassa ja muualla verkossa.

Erilaisten palveluiden paljous ja niiden aiheuttama informaatiohäky on haastateltaville tuttu kokemus, joka jo sinällään voi muodostua osallistumisen esteeksi. Sen lisäksi osaa haastateltavista mietityttää se, että sosiaalisessa mediassa tai muilla avoimilla digitaalisilla foorumeilla kirjoitetut mielipiteenilmaukset erilaisista aiheista saattavat nousta jopa vuosia myöhemmin esiin kielteisessä valossa.

”*En haluais että joissain tilanteissa nimi tulisi esille. Jos olisi ratikan väristä kyse niin se olisi ok, mutta vaikka johonkin henkilökohtaisempiin ei... Jos vaikka vastais mielenterveysasiaan ni en haluais et muut näkee että tää tyyppi on vastannut näin. Kaikilla ihmisillä ei oo ymmärrystä tollasiin asioihin, ni en haluu et ittee laitetaan johonkin lokeroon tollasten juttujen perusteella.” (Salla, 25)*

Toisille haastateltaville kommentointikynnystä sosiaalisessa mediassa tai muilla avoimilla foorumeilla nostaa puolestaan tietoa siitä, kuinka laaja joukko kommentit näkee. Esimerkiksi Iiris, 23, kokee olevansa hyvin varovainen omissa sosiaalisen median kanavissaan ja pohtivansa seuraajiensa mielipiteitä sekä sitä, millaista kuvaa heille välittää.

Haastatteluissaan 20–30-vuotiaat nuoret aikuiset korostivat myös, miten paljon eri digifoorumeilla vallitseva keskustelukulttuuri vaikuttaa heidän osallistumisaktiivisuuteensa ja -halukkuuteensa. Osa kertoi kokemuksista, joissa sukupuoli tai muu ominaisuus oli tehnyt vaikeammaksi saada äänensä jossakin palvelussa kuuluviin tai vaikeuttanut pääsyä mukaan toimintaan. Monet haastateltavat olivatkin huomanneet, että jopa saman palvelun sisällä keskustelukulttuurin ja argumentoinnin taso saattaa

vaihdella dramaattisesti ryhmästä tai kanavasta riippuen.

Nämä nuorten aikuisten havainnot ja kokemukset osoittavat, että pelkkä digitaalisen osallistumiskanavan rakentaminen on harvoin yksinään ratkaisu, joka kohentaa nuorten aikuisten yhteiskunnallista osallistumista. Kokemus siitä, että toiminta vaikuttaa monimutkaiselta tai yhteisö liian sisäänpäin lämpiävältä tai turvattomalta, voi syntyä yhtä hyvin digitaalisessa osallistumisympäristössä kuin fyysisessä osallistumisen paikassa, ellei mukaan tulon ja osallistumisen esteitä poisteta taitavalla ennakkosuunnittelulla ja jatkuvalla fasilitoinnilla.

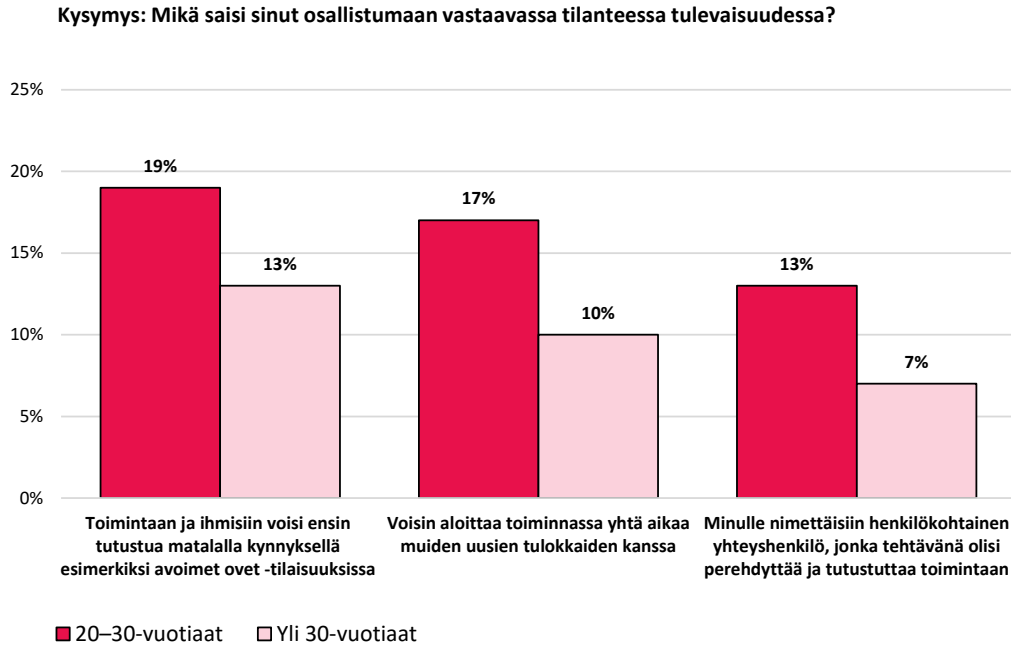
”*Se kanava [otakantaa.fi] on täynnä kaikkea ja käyttäjä hukkuu tietopaljouteen.” (Kaisa, 29)*

Nuoret aikuiset toivovat useammin apua toiminnassa alkuun pääsyyn

Kaikille yhteisten osallistumisen kannustimien lisäksi kyselyaineisto paljastaa myös joitakin kannustimia, jotka koskevat erityisesti 20–30-vuotiaiden ikäluokkaa. Nämä kannustimet liittyvät läheisesti selvityksessä esiin nousseisiin nuorten aikuisten kokemuksiin yhteiskunnallisen osallistumisen esteisiin: epävarmuuteen oman osaamisen ja kykyjen riittäväydestä ja kokemukseen siitä, että yhteiskunnallinen toiminta on monimutkaista ja vaikeaa.

Tätä päätelmää tukee huomio, että vanhempaan ikäluokkaan verrattuna 20–30-vuotiaiden joukosta suurempi osa toivoo erilaisilta osallistumispaikoilta toimia, jotka helpottaisivat toiminnassa aloittamista ja toimintaan mukaan pääsyä. Asia tulee esiin, kun verrataan, mitkä seikat kannustaisivat ihmisiä jatkossa mukaan heitä kiinnostavaan toimintaan, johon he eivät silti ole vielä lähteneet mukaan.

Kuva 26. Nuoret aikuiset toivovat tukea toimintaan mukaan pääsyyn

Tuloksista nähdään, että lähes viidennes nuorista aikuisista kaipaaisi tällaisessa tilanteessa tuekseen avoimien ovien tilaisuuksia tai muita matalan kynnyksen tapoja, joiden välityksellä he voisivat tutustua toimintaan ja toiminnassa jo mukana oleviin ihmisiin. Kiinnostusta matalan kynnyksen toimintatapoihin on myös vanhempien vastaajien joukossa, mutta 20–30-vuotiaiden keskuudessa tarve on suurempi.

Samanlainen asetelma 20–30-vuotiaiden ja yli 30-vuotiaiden välille muodostuu myös, kun verrataan, kokisivatko vastaajat osallistumisen helpommaksi, jos he voisivat aloittaa yhtä aikaa muiden tulokkaiden kanssa tai jos heille tarjottaisiin henkilökohtainen, toimintaan perehdyttävä yhteyshenkilö. Myös nämä vaihtoehdot vetoavat selvästi enemmän nuoriin aikuisiin kuin yli 30-vuotiaisiin vastaajiin.

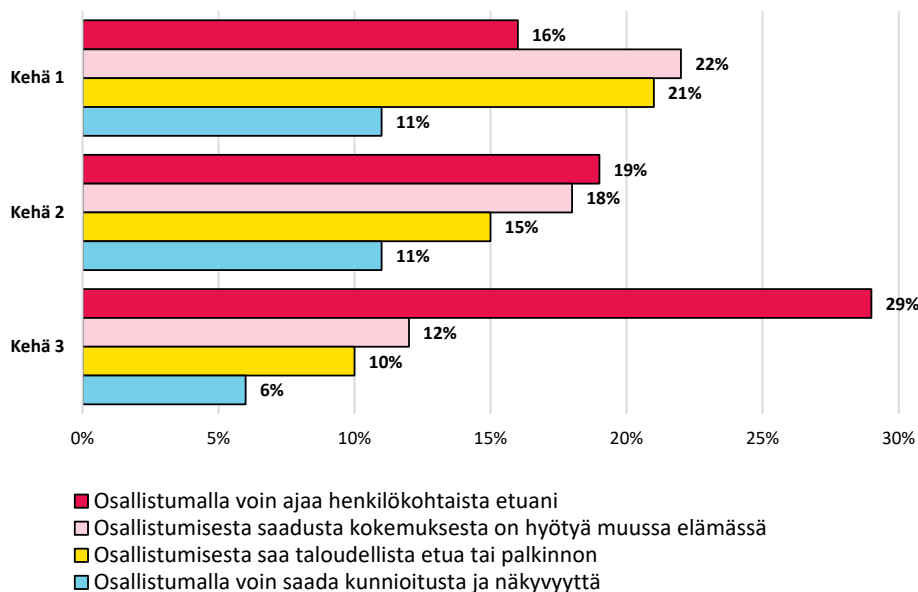
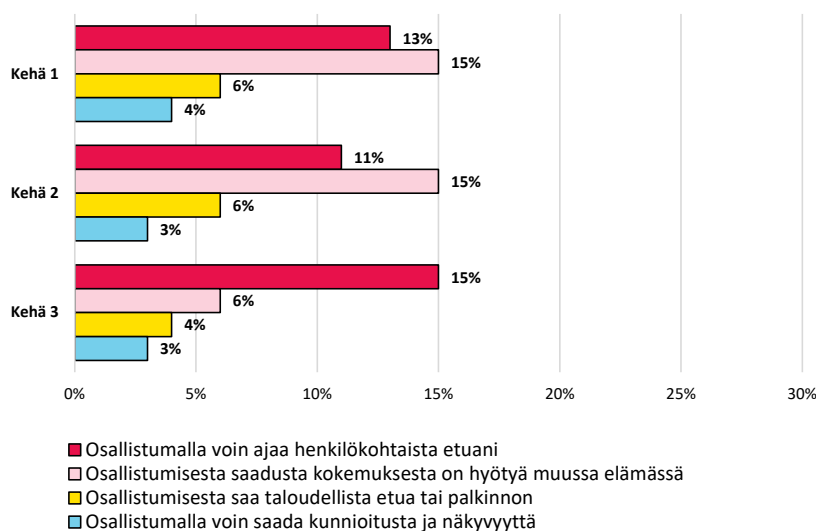
📌 *Lisää uskallusta osallistua mulle toisi se, jos saisin jonkun lähtemään mukaan.” (Olivia, 26)*

Henkilökohtaisen hyödyn kokemus kannustaa nuoria aikuisia enemmän

Viimeinen merkittävä ero nuorten aikuisten ja heitä vanhempien vastaajien välille muodostuu, kun tarkastellaan, miten paljon vastaajat asettavat arvoa sille, että osallistuminen tuottaa heille itselleen jonkinlaista henkilökohtaista hyötyä.

Kyselyssä kokemusta henkilökohtaisesta hyödyistä lähestyttiin sekä taloudellisen edun, sosiaalisten hyötyjen että tietojen ja taitojen kartuttamisen näkökulmasta. Kaikki nämä kannustimet vetosivat nuoriin aikuisiin selvästi enemmän kuin vanhempaan vastaajajoukkoon.

Ajatus, että osallistumalla voi ajaa henkilökohtaista etua motivoi nuoria vastaajia osallistumaan varsinkin kehällä 3. Kahdella muulla kehällä korostuivat välittömämmin konkretisoituvat henkilökohtaiset hyödyt: osallistumisesta saatava taloudellinen etu tai palkinto tai osallistumisesta saatu kokemus, josta on hyötyä muussa elämässä. Pieni joukko nuorista aikuisista piti kehillä 1 ja 2 kannustimena myös sitä, että he voisivat saada osallistumalla kunnioitusta ja näkyvyyttä.

Kuva 27. Osallistumisesta saatu henkilökohtainen hyöty osallistumisen kannustimena, 20-30-vuotiaat**Kuva 28. Osallistumisesta saatu henkilökohtainen hyöty osallistumisen kannustimena, yli 30-vuotiaat**

Kyselyaineiston perusteella onkin pääteltävissä, että tiukka taloudellinen tilanne voi olla osalle nuorista aikuisista todellinen osallistumisen este.

Taloudellisten kannustimien suurempi merkitys 20–30-vuotiaiden ikäryhmälle tuntuu luontevalta, kun tiedetään, että monien nuorten aikuisten taloudellinen

tilanne ei ole yhtä vakaa kuin vanhemmilla ikäluokilla. Kyselyaineiston perusteella onkin pääteltävissä, että tiukka taloudellinen tilanne voi olla osalle nuorista aikuisista todellinen osallistumisen este.

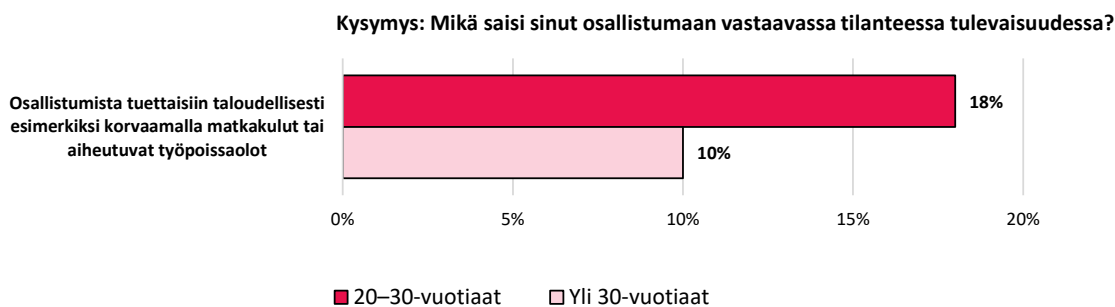
Tämä käy ilmi, kun vertaillaan, miten yleistä taloudellinen niukkuus on niiden vastaajien joukossa, jotka eivät osallistu mihinkään toimintaan jollakin kehällä. Aineisto

osoittaa, että esimerkiksi kehällä 1 toimintaan osallistumattomista nuorista aikuisista 16 prosenttia kuuluu ryhmään, joka joutuu tinkimään kulutuksessaan lähes kaikesta. Heitä vanhempien ryhmässä vastaava osuus on sen sijaan lähes puolet pienempi.

Tätä taustaa vasten ei tunnu yllättävältä, että merkittävä vähemmistö nuorista aikuisista arvioi kyselyssä, että taloudellinen tuki, joka korvaisi esimerkiksi matkakulut tai osallistumisesta koituneet poissaolot, kannus-

taisi osallistumaan itseä kiinnostavaan toimintaan jatkossa. Asia tuli esiin, kun vastaajia pyydettiin kyselyssä muistelemaan viimeaikaisista tilannetta, jolloin he olivat harkinneet tai kokeilleetkin jotakin yhteiskunnallista toimintaa, mutta päättäneet silti olla lähtemättä mukaan. Kun vastaajilta tiedusteltiin, mitkä seikat kannustaisivat heitä osallistumaan vastaavassa tilanteessa jatkossa, osallistumiskulujen korvaamista piti tärkeänä miltei viidennes 20–30-vuotiaista vastaajista.

Kuva 29. Osallistumiskulujen korvaaminen kannustaisi monia nuoria aikuisia osallistumaan

Osallistumisen aiheuttamat taloudelliset menetykset nousivat esiin myös selvitystä varten tehdyissä haastatteluissa, kun haasteltavat puntaroivat, miten paljon hyötyä osallistumisesta koituisi verrattuna sen aiheuttamiin taloudellisiin kustannuksiin. Taloudellista näkökulmaa enemmän haastatteluissa korostui kuitenkin se, kuinka paljon ei-materiaalista hyötyä nuoret aikuiset monesti kokevat saavansa yhteiskunnallisesta osallistumisesta.

Monet haastateltavat näkivät osallistumisen ja vaikuttamisen opettavaisina kokemuksina ja arvokkaina mahdollisuuksina, joista olisi hyötyä tulevaisuudessa. He olivat tietoisia, että osallistumisesta voi saada henkilökohtaisia meriittejä, ja arvostivat myös mahdollisuutta saada käytännön oppia vastuunotosta. Osallistumisen koettiin myös opettavan erilaisten osallistumispaikkojen kulttuurien ja sosiaalisten käytäntöjen tuntemusta sekä esimerkiksi harjaannuttavan kokousetikettiin tai oikeanlaisiin puhetapoihin.

Osa haastateltavista olikin suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti kerryttänyt kokemuksia osallistumisesta eri paikoissa toiveenaan, että kokemukset hyödyttäisivät ja avaisivat portteja myös tulevaisuudessa. Esimerkiksi Ada, 24, arvioi, että koulutus- ja sosiaalipoliittisena vastaavana toimiminen oli antanut hänelle paremmat valmiudet ottaa vastuuta töissä jo uran alkuvaiheessa. Otso, 28, koki puolestaan, että opiskelijajärjestössä toimiminen oli luonut hyvän pohjan, jota hän voisi hyödyntää, mikäli päättäisi tulevaisuudessa pyrkiä työelämässä mukaan hallitustyöskentelyyn. Otson mielestä kokemus opiskelijajärjestöstä oli myös helpottanut taloyhtiön hallitukseen mukaan lähtemistä.

Opiskelijajärjestössä vaikuttaminen on kasvattanut ihmisenä siihen suuntaan, että oon uskaltanut lähteä myös taloyhtiön hallitukseen." (Otso, 28)

6 Johtopäätökset ja suositukset

Demokratia osaksi arkea -kyselytutkimus selvitti nuorten 20–30-vuotiaiden aikuisten osallistumisen esteitä ja kannustimia. Tulosten perusteella on ilmeistä, että tämä ikäryhmä kohtaa yhteiskunnallisina osallistujina joukon haasteita, jotka muodostuvat heille suuremmiksi osallistumisen esteiksi kuin vanhemmille ikäluokille.

Suurin osa selvityksessä esiin nostetuista osallistumisen esteistä liittyy nuorten aikuisten mielikuviin yhteiskunnallisesta osallistumisesta sekä osallistumisen edellyttämistä kyvyistä. Merkittäväksi osallistumisen esteeksi muodostuu usein kokemus, että omat taidot ja tiedot eivät riitä tai että osallistuminen vaatii esimerkiksi sellaisia johtamis- tai verkostoitumiskykyjä, jotka itseltä puuttuvat.

Yhteiskunnallisen osallistumisen vetovoimaa 20–30-vuotiaiden keskuudessa vähentää myös monen nuoren aikuisen mieleen juurtunut – ei ehkä aina aivan perusteetonkaan – käsitys, että osallistuminen on vaikeaa ja monimutkaista (Heiskanen & Viljanen & Meriläinen 2018).

Yhteiskunnallinen osallistuminen vaatii uskoa itseen ja omiin vaikutusmahdollisuuksiin. Mikäli haluamme lisätä nuorten aikuisten yhteiskunnallista osallistumista, meidän on pyrittävä tietoisesti vahvistamaan heidän uskoaan näihin.

Nämä yhteiskunnallista osallistumista koskevat käsitykset estävät osallistumista myös yli 30-vuotiaiden joukossa. Selvitys osoittaa kuitenkin, että vanhemmille ikäryhmille ne ovat selvästi vähäisempiä esteitä kuin nuorille aikuisille. Todennäköisin selitys näille eroavaisuuksille ei varmastikaan ole, että yli 30-vuotiailla suomalaisilla on merkittävästi enemmän yhteiskunnallisen osallistumisen edellyttämiä tietoja, taitoja tai ominaisuuksia.

Pikemminkin he ovat oppineet erilaisissa yhteyksissä karttuneen elämäkokemuksensa myötä luottamaan, että he osaavat ja tietävät aivan tarpeeksi voidakseen ottaa osaa ja vaikuttaa yhteiskunnan jäseninä.

Tällöin nuorten aikuisten yhteiskunnallisen osallistumisen vahvistamisessa on vähemmän kyse siitä, että opetamme heille osallistumisessa tarvittavia tietoja ja taitoja – faktathan vanhevat ja osallistumisessa tarvittavat taidot riippuvat myös osallistumistavasta – ja enemmän siitä, että tarjoamme positiivisia osallistumiskokemuksia, eri yhteyksissä ja pienestä pitäen. Nämä havainnot eivät poista sitä tosiasiaa, että nuorten aikuisten yhteiskunnallisen osallistumisen ja osallistumattomuuden taustalla saattaa silti vaikuttaa esimerkiksi henkilökohtaiseen sosiaaliseen tai taloudelliseen tilanteeseen liittyviä tekijöitä. Ne muistuttavat kuitenkin, että melko pysyvien sosio-ekonomisten tekijöiden ohella 20–30-vuotiaiden osallistumista vähentää usein joukko paikkansapitämättömiä kuvitelmia omien kykyjen riittämättömyydestä.

Selvityksen lohdullinen viesti on, että tällaisia osallistumisen esteitä on mahdollista purkaa systemaattisesti. Jotta se olisi mahdollista, erilaisten yhteiskunnallisten toimijoiden ja instituutioiden tulisi kuitenkin hahmottaa nuorten aikuisten kohtaamat esteet nykyistä paremmin ja ottaa ne huomioon suunnitellessaan ja kehittäessään mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Selvityksen päättävissä suosituksissa nostetaan esiin kyselytutkimuksen neljä keskeistä havaintoa 20–30-vuotiaiden yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä ja kannustimista sekä pohditaan, miten erilaiset yhteiskunnalliset toimijat voisivat pyrkiä madaltamaan nuorten aikuisten osallistumisen esteitä.

Haaste 1: Nuoret aikuiset eivät luota osallistumiskykyihinsä

Nuoret aikuiset kokevat muuta aikuisväestöä tavallisemmin, ettei heillä ole riittävästi yhteiskunnallisen osallistumisen vaatimia taitoja ja kykyjä. Jotta nuoret aikuiset osallistuisivat erilaiseen yhteiskunnalliseen toimintaan enemmän, heidän luottamustaan omiin tietoihinsa, osaamiseensa sekä mahdollisuuksiinsa vaikuttaa tulisi vahvistaa pitkäjänteisesti jo lapsuudesta saakka.

Hyvää demokratiakasvatusta tehdään jo esimerkiksi monissa kouluissa, kansalaisjärjestöissä, kirjastoissa sekä nuorisotyön piirissä, mutta tieto hyvistä käytännöistä ei aina kulje eri toimijoiden välillä eivätkä ideat skaalaudu. Työhön, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten luottamusta omiin osallistumiskykyihinsä ja -mahdollisuuksiinsa, voisi myös osallistua nykyistä laajempi joukko – myös sellaisia toimijoita, jotka eivät miellä itseään demokratiakasvattajiksi, mutta tavoittavat luontevasti lapsia ja nuoria erilaissa yhteyksissä.

Lasten ja nuorten demokratiakasvatus on toimintaa, jonka tarkoituksena on kasvattaa heistä demokraattisen yhteiskunnan jäseniä. Se on sekä demokratiaan ja sen toimintaperiaatteisiin kasvattamista että demokraattisten periaatteiden mukaisesti tapahtuvaa kasvatustoimintaa, jolla pyritään vahvistamaan lasten ja nuorten toimijuutta.

1.

Suositus: Tuetaan demokratiakasvatusta tekevien tahojen mahdollisuuksia oppia toisiltaan ja tehdä yhteistyötä.

Kehitetään uudenlaisia valtakunnallisia yhteistyön foorumeja ja verkostomaisia yhteiskehittämisen toimintatapoja, jotta demokratiakasvatusta voidaan tehdä nykyistä koordinoidummin, strategisemmin ja vaikuttavammin.

2.

Suositus: Valjastetaan demokratiatyöhön mukaan sellaisiakin lasten ja nuorten arkeen kytkeytyviä toimijoita, jotka eivät entuudestaan välttämättä miellä itseään demokratiakasvattajiksi.

Selvityksen perusteella osallistumista edistävän toimintakulttuurin kehittämiseen tulisi kiinnittää erityishuomiota varsinkin erilaisissa arjen tilanteissa. Tunnistetaan, tunnustetaan ja kehitetään myös koulun ulkopuolisten toimijoiden demokratiakasvatustyötä, vaikka niiden työtä ei totunnaisesti demokratiakasvatukseksi kutsuttaisikaan. Esimerkiksi kirjastoilla ja monenlaisilla muilla julkisilla palveluilla, museoilla, nuorisotyön toimijoilla, puolueilla, erilaisilla järjestöillä tai urheiluseuroilla voi olla oma tärkeä roolinsa lasten ja nuorten aktiivisen kansalaisuuden tukijoina. Rohkaistaan näitä toimijoita pohtimaan, miten ne voisivat tuottaa myönteisiä kokemuksia demokraattisesta yhteiskunnasta sekä vahvistaa lasten ja nuorten uskoa omiin osallistumiskykyihinsä ja -mahdollisuuksiinsa (ks. myös Alhanen & Henttonen 2023).

3.

Suositus: Nostetaan demokratiakasvatuksen jatkuva kehittäminen kuntien strategiseksi tavoitteeksi.

Demokratian puolustaminen ja uudistaminen on keskeinen osa yhteiskunnan resilienssiä. Toimiva demokratia edellyttää laajaa luottamusta päätöksenteon legitimitettiin. Jokaisen sukupolven on koettava suomalainen demokratia omakseen. Kunnat voivat tukea tätä tavoitetta turvaamalla riittävät resurssit demokratiakasvatuksen pitkäjänteiselle ja laaja-alaiselle kehittämiselle varhaiskasvatuksesta alkaen.

Haaste 2: Yhteiskunnallisen osallistumisen maailma ei näytä nuorista aikuisista houkuttelevalta

Nuoret aikuiset eivät koe yhteiskunnallista osallistumista kutsuvana. Monet heistä ajattelevat, että osallistuminen vaikuttaa liian monimutkaiselta ja päätöksenteko jähmeältä. Nämä mielikuvat liittyvät erityisesti kehän 3 osallistumistapoihin, mutta esimerkiksi kokouskäytännöt ja -kieli koetaan etäännyttäviksi muillakin yhteiskunnallisen osallistumisen kehillä. Osa nuorista aikuisista, ja koko muustakin aikuisväestöstä, arkailee yhteiskunnallista osallistumista myös siinä pelossa, että osallistuminen johtaa konflikteihin tai jopa häirintään. Moni 20–30-vuotias kantaa huolta siitäkin, että joutuu kantamaan liikaa vastuuta, mikäli lähtee mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan.

Jotta nämä nuorten aikuisten käsitykset muuttuisivat, niitä ei saa vähätellä. Erilaisissa osallistumisen paikoissa päättäjinä tai aktiiveina toimivien pitäisi pohtia, millä tavalla he voivat kehittää toimintaa vähentääkseen nuorten aikuisten kokemuksia siitä, että toiminta on liian kuormittavaa, vaikeasti ymmärrettävää tai altistaa konflikteille. Kielteiset mielikuvat tulisi kääntää oman toiminnan kehittämisen lähtökohdaksi, pyrkimyksenä tehdä toiminnasta entistä ihmislähtoisempää ja ymmärrettävämpää.

4.

Suositus: Panostetaan nuorten aikuisten mukaan kutsumiseen.

Tarjotaan nuorille aikuisille mahdollisuuksia tutustua erilaiseen yhteiskunnalliseen toimintaan avointen ovien tapahtumissa ja tuetaan uusien tulokkaiden osallistumista esimerkiksi tarjoamalla henkilökohtaista opastusta. Madalletaan nuorten aikuisten kynnystä lähteä mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan esimerkiksi hyödyntämällä satunnaisotantaa tai henkilökohtaista kutsumista. Tällaisten keinojen käyttö varmistaa, että toimintaan saadaan mukaan sellaisiakin nuoria aikuisia, joita olisi muuten vaikea houkutella mukaan.

5.

Suositus: Kokeillaan osallistumistapoja, jotka tuovat osallistujat keskenään tasa-arvoisempaan asemaan.

Tällaisia ovat esimerkiksi dialogiset menetelmät, kuten Erätauko-dialogi, joiden tavoitteena on lisätä osallistujien keskinäistä ymmärrystä erilaisista näkökulmista. Rohkaistaan esimerkiksi eduskuntaa, hyvinvointialueita tai kuntia käyttämään päätöksentekonsa tukena myös puntaroivan demokratian muotoja, kuten kansalaispaneeleja. Kansalaispaneeleissa nuoret aikuiset pääsevät oppimaan päätettävistä asioista ja muodostamaan suosituksia omiin elämäkokemuksiinsa pohjautuen.

6.

Suositus: Luodaan uusia kansallisia toimintamalleja verkkohäirinnän torjumiseksi sekä häirinnän uhrien auttamiseksi eri viranomaisten, mediatoimijoiden tai kansalaisjärjestöjen yhteistyönä.

Julkishallinnon tulisi tukea turvallisten digitaalisten osallistumisen muotojen kehittämistä ja käyttöönottoa. Verkkohäirinnän haittoja voitaisiin vähentää myös esimerkiksi perustamalla kansallinen verkkopalvelu, joka sekä ohjaa häirinnän kohteeksi joutuneita henkilöitä sopivien palvelujen piiriin että tarjoaa yhteiskunnan eri toimijoille tietoa ja ohjeita verkkohäirinnän torjumiseen ja sen haittojen vähentämiseen.

Haaste 3: Nuoret aikuiset kaipaavat lisää kannustimia ja omaa yhteisöä

Kokemus siitä, että yhteiskunnallisesta toiminnasta saa henkilökohtaista hyötyä, on nuorille aikuisille suurempi kannustin osallistua kuin vanhemmille ikäluokille. Vaikka huoli omien taitojen riittämättömyydestä estää monia nuoria aikuisia osallistumasta yhteiskunnalliseen toimintaan, mahdollisuus kerryttää omaa osaamista on samanaikaisesti heille merkittävä osallistumiskannustin. Myös omien sosiaalisten verkostojen kasvattaminen kiinnostaa, ja nuoret aikuiset toivovat tavallisemmin löytävänsä yhteiskunnallisesta toiminnasta itselleen uusia, samanhenkisiä ystäviä.

Sosiaalisten kannustimien ohella on hyvä muistaa, että myös maltilliset rahalliset kannustimet saattaisivat kannustaa etenkin taloudellisesti tiukoilla olevia nuoria aikuisia osallistumaan. Tällaisten kannustimien merkitys korostuu todennäköisesti varsinkin taloudellisina taantuma-aikoina.

7.

Suositus: Osallistumisen paikat tulee tunnistaa aiempaa enemmän yhteisöiksi tai oppimisen paikoiksi.

Varsinkin kehällä 1, ja osin myös kehällä 2, toimintaa kehitettäessä kannattaa huomioida, että kokemus yhteisöllisyydestä ja hyvästä yhteishengestä on monelle 20–30-vuotiaalle ja yli 30-vuotiaallekin merkittävä osallistumisen kannustin. Jos yhteiskunnallisen osallistumisen paikassa tarjotaan ihmisille systemaattisesti mahdollisuuksia oppia yhdessä, nämä kokemukset voivat myös hälventää nuorten aikuisten pelkoja siitä, että he joutuvat liian nopeasti liian vastuullisiin tai aikaa vieviin tehtäviin.

8.

Suositus: Selvitetään mahdollisuuksia tukea taloudellisesti tiukoilla olevien nuorten aikuisten yhteiskunnallista osallistumista rahallisesti.

Osallistumiskulujen korvaamisesta hyötyisivät etenkin ne 20–30-vuotiaat, jotka ilmoittivat kyselyssä joutuvansa tinkimään kulutuksessa miltei kaikesta.

Haaste 4: Nuorten aikuisten kiinnostusta perinteisiin vaikuttamisen tapoihin ei osata hyödyntää riittävästi

Merkittävä joukko nuorista aikuisista arvostaa edelleen perinteisiä yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja pitää äänestämistä kansalaisvelvollisuutenaan. Vaikka nuorten aikuisten äänestysaktiivisuus on yhä selvästi vähäisempää kuin vanhemman aikuisväestön, tutkimukset ovat myös osoittaneet, että etenkin kaikkein nuorimpien äänestysikäisten kiinnostus äänestämistä kohtaan on kasvanut viime vuosina. Positiivista kehitystä tulisi tukea keinoin, jotka lisäävät nuorten aikuisten kiinnostusta kunnallista, alueellista ja eduskunnan päätöksentekoa kohtaan, niin vaalien aikana kuin niiden välilläkin.

Jo entuudestaan tiedetään esimerkiksi, että nuorten aikuisten äänestysinto kasvaa, kun äänestyspaikat tuodaan keskelle heidän tavallista elämänpiiriään, oppilaitoksiin, kirjastoihin ja kauppakeskuksiin (Allianssi 2023). Samoin tiedetään, että kansalaisaloite on ollut sekä nuorten että aikuisten keskuudessa hyvin suosittu tapa nostaa uusia aiheita eduskunnan käsittelyyn. Tällaisia kokeiluja, joiden tavoitteena on rohkaista nuoria aikuisia vaaliuurnille tai vaikuttamaan vakiintuneisiin demokraattisiin instituutioihin muilla keinoin, tulisi jatkaa.

9.

Suositus: Julkisen hallinnon tulee tukea nuorten aikuisten äänestysaktiivisuuden lisäämiseen tähtääviä kokeiluja sekä koota ja levittää tietoa niistä saaduista tuloksista.

Nuorten äänestäjien aktivoinnin eri keinoin tulisi olla kiinteä ja jatkuvasti kehittyvä osa vaalien järjestämistä. Onnistunut esimerkki tällaisesta ovat olleet nuorille suunnatut, äänestämään rohkaisevat tekstiviestikampanjat.

10.

Suositus: Poliittisten päätöksentekijöiden tulee turvata riittävät resurssit digitaalisten osallistumismuotojen kehittämiseen.

Autoritaariset valtiot eivät epäröi käyttää julkisia varojaan demokratioiden heikentämiseen. Tämä on vahva peruste sille, että Suomen tulee hyödyntää teknologian suomia mahdollisuuksia vahvistaa kansalaistensa osallistumismahdollisuuksia sekä luottamusta päätöksentekoon. Tavoitteena pitäisi olla, että vakiintuneiden demokraattisten instituutioiden päätöksenteon seuraamisesta ja siihen vaikuttamisesta tehdään digitaalisten ratkaisujen avulla ihmisille helpompaa ja innostavampaa. Uusia ratkaisuja kehitettäessä täytyy kuitenkin muistaa, että nuorten aikuisten kokemat osallistumisen esteet eivät poistu digitaalisissa ympäristössäkään ilman taitavaa palvelusuunnittelua ja jatkuvaa osallistumisen fasilitointia.

11.

Suositus: Lasketaan äänestysikäraja 16 vuoteen kunta- ja hyvinvointialuevaaleissa.

Äänestysaktiivisuus Suomessa on ollut muita Pohjoismaita heikompaa, ja se on melko voimakkaasti eriytynyt. Äänestysikärajan lasku kunta- ja hyvinvointialuevaaleissa, jotka kytkeytyvät selvimmin nuorten omaan arkiseen elinympäristöön, tulisi nähdä keinona puuttua tähän kehitykseen. Vanhenevassa yhteiskunnassa, jossa nuorten ikäluokka on kooltaan selvästi pienempi kuin iäkkäiden ryhmä, ikärajan laskulla voitaisiin myös tasata sukupolvien välisiä valta-asemia ja

vahvistaa nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa päätöksentekoon. Äänestysikärajan laskun on huomattu muissa EU-maissa vahvistaneen äänestysaktiivisuutta nuorten ensi kertaa äänestävien joukossa. Tutkimuksista löytyy myös tukea päätelmälle, että ne, jotka tulevat äänestysikään ollessaan yhä koulussa, äänestävät todennäköisemmin myös jatkossa. (Wass, 2014.)

12.

Suositus: Päätöksentekoa seuraavan politiikan journalismin muotoja, käytänteitä ja kanavia tulisi arvioida ja uudistaa nuorten näkökulmasta.

Media-alan toimijoiden tulisi pohtia, vahvistavatko politiikan uutisointitavat nuorten luottamusta omiin vaikuttamismahdollisuuksiinsa sekä kykyynsä seurata politiikkaa vai etäännyttävätkö ne päätöksentekoa nuorten arkikokemuksesta. Journalistisen työn uudistamiseksi tulisi myös selvittää media-alalle suunnattavaa innovaatiotukea esimerkiksi tekoälyn tai robottijournalismin hyödyntämiseksi paikallisen ja alueellisen päätöksenteon kattavammassa seurannassa.

Lähteet

Aalto, Kristiina. 2013. Koululaisten vanhempien kiireet. Tilastokeskus. (Haettu: 30.11.2023).

Alhanen, K. & Henttonen, E. 2023. Demokraattisten kohtaamisten käsikirja. Osallisuudesta vaikuttavuutta julkisiin palveluihin. Sitra. (Haettu: 29.11.2023).

Allianssi. 2023. Nuorten elämänpiiriä lähellä olevat äänestyspaikat saavat kiitosta, vaikka kehitettävää riittää varsinkin kaupunkien ulkopuolella, selviää tuoreesta kyselystä. 9.8.2023. Allianssi. (Haettu: 29.11.2023).

Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. & Westinen, J. 2015. Demokratiaindikaattorit 2015 (PDF). Oikeusministeriön julkaisu.

Bäck, Maria & Christensen, Henrik Serup. 2019. Minkälaisia poliittisia osallistujia suomalaiset ovat kansainvälisessä vertailussa? (PDF). Teoksessa Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. Wass, H. (toim.), 439–460. Politiikan ilmastonpuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019. Oikeusministeriön julkaisu.

Eronen, E. & Jutila, K. & Pitkänen V. 2022. Miten meillä menee? Katsaus suomalaisten mielenmaisemaan. E2 Tutkimuksen katsauksia 1/2022.

Heiskanen, H. & Viljanen, J. & Meriläinen, N. 2018. Nuorten ääni kuuluviin kuuluviin lainvalmistelussa digipalveluiden avulla. Poliitikasta-tiedeverkkolehti. (Haettu: 30.11.2023).

Huttunen, J., & Christensen, H. S. 2020. Engaging the Millennials: The Citizens' Initiative in Finland. (Haettu 29.9.2023).

Jämsén, P. & Kaartinen J. & Westinen, J. & Turja, T. 2022. Demokraattiset osallistumismahdollisuudet Suomessa. Kyselytutkimus kansalaisten ja päättäjien ajatuksista päätöksentekoon osallistumisesta ja demokratian tulevaisuuskuvista. Sitran selvitys. (Haettu: 29.9.2023).

Karakainen, M. & Saikkonen, L. 2019. Pelaamisen ja sosiaalisuuden ympärille muodostuvat kolmannet tilat – nuorten teknologian käyttötavat ja vapaa-ajan harrasteet. Nuorisotutkimus 1, 2019. Vol 37, nro 1, 20–37. (Haettu: 5.10.2023).

Kestilä-Kekkonen, E. & Sipinen, J. 2022. Sukupuolen ja vanhempien poliittisen kiinnittymisen yhteys kansalaispätevyYTEEN. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, E. & Tiihonen, A. (toim.), 46-57. Nuoret kansalaiset. Tilastollinen tutkimus yhdeksäsluokkalaisten kansalaispätevyYdestä (PDF). Oikeusministeriön julkaisu.

Lahtinen, Hannu. 2019. Socioeconomic differences in electoral participation. Insights from the Finnish administrative registers (PDF). University of Helsinki.

Mehtäläinen, J. & Niilo-Rämä, M. & Nissinen, V. 2016. Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2016 –tutkimuksen päätulokset (PDF). Jyväskylän yliopisto.

Nuorisobarometri. 2018. Vaikutusvaltaa Euroopan laitamilla (PDF). Toim. Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi.

Pohjoismaiden ministerineuvosto. 2017. Youth, Democracy, and Democratic Exclusion in the Nordic Countries (PDF).

Tenojoki, A-M., Rantala, J., & Löfström, J. 2018. Koulussa vai koulun ulkopuolella? Nuorten kokemukset yhteiskunnallisen vaikuttamisen oppimisesta (PDF). Teoksessa E. Pekkarinen, & S. Myllyniemi (toim.), 133–148. Opin polut ja pientareet: Nuorisobarometri 2017. Nuorisotutkimusseura.

Tiihonen, A., Söderlund P. & Kestilä L. 2022. Perheen taloudellisen tilanteen, sosioekonomisen aseman ja perherakenteen yhteys nuoren kansalaispätevyyteen. Teoksessa Kestilä-Kekkonen E. & Tiihonen A. (toim.), 60–79. Nuoret kansalaiset. Tilastollinen tutkimus yhdeksäsluokkalaisten kansalaispätevyydestä (PDF). Oikeusministeriön julkaisuja.

Wass, Hanna. 2014. Pitäisikö alle 18-vuotiailla olla äänioikeus? Kokemuksia seurakuntavaaleista. 4.12.2014. Poliitikasta-verkkolehti. (Haettu: 29.11.2023).

Yle. 2020. Study: Finnish parents suffer from burnout. (Haettu: 30.11.2023).

Yle. 2023. Hyvin sanottu 2023 –tutkimus (PDF).

SITRA

SITRAN SELVITYKSIÄ 238

Sitran selvityksiä -sarjassa julkaistaan Sitran tulevaisuustyön ja kokeilujen tuloksia.

ISBN 978-952-347-360-7 (PDF) www.sitra.fi

SITRA.FI

Itämerenkatu 11-13
PL 160

00181 Helsinki

P. +358 294 619 991

 @SitraFund